

www.humak.fi

Opinnäytetyö

Korkeakoulun penkiltä kääntäjäksi

FILIn harjoittelusta kirjallisuuden kääntämisen ammattilaiseksi

Pinja Rosenberg

Kulttuurituotannon koulutusohjelma
(240 op)

Arvioitavaksi jättämisaika
(11/2018)

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Kulttuurituotannon koulutusohjelma

Tekijä: Pinja Rosenberg

Opinnäytetyön nimi: Korkeakoulun penkiltä kääntäjäksi. FILIn harjoittelusta kirjallisuuden kääntämisen ammattilaiseksi

Sivumäärä: 37 ja 8 liitesivua

Työn ohjaaja: Päivi Ruutiainen

Työn tilaaja: Merja Aho, FILI

Suomalaisen kirjallisuuden vienti on nyt nousujohteista ja käännösoikeuksia myydään ennätystahtiin. Tunnetuin reitti kirjallisuuden kääntäjäksi ovat suomen kielen ja kulttuurin opinnot, mutta niiden opetus maailmalla vähenee jatkuvasti. Ilman kääntäjiä ei kuitenkaan ole myöskään kirjallisuusvientiä. Opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää Kirjallisuuden vientikeskus FILille, miten heillä tehty Opetushallituksen koordinoima Suomea Suomessa -harjoittelu on vaikuttanut harjoittelijan uravalintaan. Tuliko harjoittelijoista kääntäjiä? Entä olisiko hakuprosessissa ja harjoittelun sisällössä jotain kehitettävää?

Opinnäytetyö tehtiin perehtymällä FILIn toimintaan, kirjallisuusviennin prosesseihin ja kääntäjiin. Tärkein aineisto saatiin toteuttamalla kysely vuosina 2001–2017 FILissä Suomea Suomessa -harjoittelun tehneille. Toimeksiannon tavoitteena oli saada kyselystä tietoa, jonka pohjalta arvioida harjoittelua ja tehdä kehittämissuhteita sekä samalla osoittaa toiminnan merkitystä laajemminkin. Aikaisempia selvityksiä FILille ei ole aiheesta tehty.

Tulosten mukaan harjoittelu on ollut kannattava sekä harjoittelijalle, FILille että Opetushallitukselle, sillä 89 % kyselyyn vastanneista FILIn harjoittelijoista on tehnyt kääntäjän töitä harjoittelun päätyttyä. Harjoittelun hakuprosessista ja sisällöstä löytyi kehitettävää, joita hienosäätämällä FILIn harjoittelu voisi muotoutua todelliseksi ponnahduslaudaksi kääntäjän ammattiin. FILI ei voi kuitenkaan yksin olla vastuussa uusien kääntäjäsukupolvien kasvatuksesta. Kirjallinen selvitys harjoittelun vaikutuksesta harjoittelijoiden urakehitykseen ja tätä kautta suoraan kirjallisuusvientiimme osoittaa suomen kielen opetuksen merkityksen sekä (aloittelevien) kääntäjien tukemisen tarpeellisuuden. Toimenpiteitä on tehtävä, jotta riittävä kääntäjien määrä saadaan turvatuksi myös tulevaisuudessa.

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Degree Programme in Cultural Management

Author: Pinja Rosenberg
Title: From FILI intern to a professional translator of literature
Number of Pages: 37 and 8 attachment pages
Supervisor: Päivi Ruutiainen
Subscriber: Merja Aho, FILI

The value of our literary exports is increasing considerably and translation rights are being sold more than ever before. The most common path in becoming a translator of Finnish literature is through Finnish language and culture studies. Alarmingly the offer of these studies at universities abroad is constantly decreasing. However without translators there is no literary exports.

The purpose of this thesis was to find out how the Suomea Suomessa (Finnish in Finland) internship programme at FILI – Finnish Literature Exchange has affected the former interns' career choices. Did the interns become translators? Would there be something to develop within the application process or in the training programme? The programme is coordinated by Finnish National Agency for Education.

The thesis was carried out by researching FILI, the processes of literary exports and translators of literature for background information. The most valuable material was acquired by conducting a survey among former interns who did their internships at FILI during years 2001–2017. This material provided information that helped in evaluating the programme and in generating new ideas to further develop the internship. It also served in pointing out the larger impact of the internship programme for wider audience. Similar surveys have not been made previously for FILI.

According to the results the internship has been viable for all parties – for the interns, for FILI and for Finnish National Agency for Education. 89 % of the former interns who filled the survey have worked as translators after completing their internship at FILI. The survey revealed a few things in the application process and in the training programme that could be fine tuned. That way the programme could become even more useful for the intern in his path in becoming a professional translator of Finnish literature. However FILI cannot solely be responsible for training new generations of translators. This thesis proves the importance of Finnish language and culture studies abroad, as it is directly connected to our literary exports. Measures must be taken in order to secure a sufficient amount of translators of literature in the future. The internship programme at FILI is one of those measures and a very important one.

Keywords: Literary exports, Finnish Literature Exchange, translators, internship

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	5
2 KIRJAN MATKA MAAILMALLE.....	7
2.1 Kirjallisuusvienti	7
2.2 Kirjallisuuden vientikeskus FILI	8
2.3 Kustantamoiden Foreign rights -osastot ja agentuurit	10
2.4 Frankfurtin kirjamessut.....	10
3 HARJOITTELU OSANA KÄÄNTÄJIEN KOULUTUSTA	11
3.1 Kääntäjät.....	12
3.2 Suomen kielen ja kulttuurin opetus ulkomailla	12
3.3 Suomea Suomessa -harjoittelu	14
4 MENETELMÄT	18
4.1 Kysely.....	18
4.2 Haastattelu	20
5 TUTKIMUSTULOKSET	22
6 KOONTIA JA POHDINTAA.....	31
LÄHTEET.....	35
LIITTEET	38

1 JOHDANTO

Vielä parikymmentä vuotta sitten suomalainen kirjailija ulkomaisissa kirjakaupoissa ja kustantajien luetteloissa oli harvinaisuus (Kaskela & Koskelainen 2014, 7). Suomen maine kirjallisuusmaana on sittemmin kasvanut (Haarala 2018), ja suomalaista kirjallisuutta myydään ja käännetään nyt enemmän kuin koskaan (Schwanck 2018). Kirja-ala on ollut muutenkin globaalisti murroksessa (Kaskela & Koskelainen 2014, 115).

Suomen kielialue on vain pisara maailman kirjameressä, eikä erottautuminen ole helppoa (Gustavsson 2017). Markkinoinnin kannalta Suomi on osa Skandinaviaa, vaikkei olekaan sitä maantieteellisesti. Viime vuosien pohjoismaiset menestykset varsinkin rikoskirjallisuuden osalta ovat heijastuneet kiinnostuksena myös meidän kirjallisuuttamme kohtaan. (Kaskela & Koskelainen 2014, 41.) Suomi ei ole kuitenkaan aivan samalla tasolla esimerkiksi Ruotsin kanssa, jossa mielenkiintoisia nimikkeitä sekä kustannus- ja käännösoikeuksien myyntiä on huomattavasti enemmän (Strandén 2018).

Kirjallisuusviennin elinehtona on ammattimainen kääntäjäkunta. Pienelle kielialueelle sen ylläpitäminen on haasteellista. (FILI 2018a.) Kirjamarkkinat haastavina pidetyille englanninkielisille markkinoille ovat hiljattain avautuneet, mutta englannintajista on jatkuva pula. Suomen kielen ja kulttuurin opetus maailmalla kuitenkin supistuu ja pelkona on, että tulevaisuudessa suomalaista kirjallisuutta käännetään kääntäjäpulan takia vanhanaikaisesti välikielen kautta tai loistaviakin kirjoja voi jäädä kokonaan kääntämättä. (Schwanck 2018.) Hyvä teksti ansaitsee hyvän käännöksen. Kääntäjiä tarvitaan, samoin kääntäjäkoulutusta, tukiverkostoja sekä työstä asianmukainen korvaus (Aaltonen 2010, 11.)

Kirjallisuuden vientikeskus FILIn johtaja Tiia Strandén toteaa, että suomalaista kirjallisuutta pitää ilmestyä muilla kielillä muissa maissa ja meillä pitää olla vastaavasti käännöskirjallisuutta, muuten jäämme eristyksiin. Kirjallisuutemme osallistuu vuorovaikutukseen ja heijastuessaan takaisin, se tuo uusia näkökulmia kehittäen ja elvyttäen meitäkin. (Strandén 2018.) Kääntäminen on ollut jopa vieraiden kielten opetusta vahvempi keino kansainvälistää ja modernisoida kulttuureita (Hiidenmaa 2003, 107).

Erotautumiseen maailmalla tarvitaan ammattitaitoisia myyjiä (Gustavsson 2017). Kääntäjäpulan lisäksi tulpaksi viennille voi muodostua myyjien kuten kirjallisuusagenttien ja kustantamoiden Foreign rights -osastojen henkilöstön niukkuus. Kirjallisuuden osuus viennistä ei ole vielä suuri siivu, mutta kirjailijalle käänöksistä saatavat tulot voivat olla merkittävä osa elantoa (Kaskela & Koskelainen 2014, 67). Suuri osa nimikkeistä voisi myös jäädä käntämättä ilman FILIn käänös- ja painatustukia. Kaikilla sivistysmailla on käänöstukiohjelmia (Schwanck 2018), joilla pienet ja suuret maat varmistavat kirjojensa pääsyn yli kielirajojen (Sorvali 2018, 9). Myös FILIn järjestämät koulutukset ja muut tukimuodot kääntäjille ovat merkittäviä, eikä mikään muu taho kääntäjien asioita juuri edistäkään (Schwanck 2018).

FILI haki keväällä 2018 vaikuttavuusselvityksen tekijää. FILIssä työskentelee puolen vuoden pätkissä suomen kieltä ja kulttuuria ulkomaisessa yliopistossa opiskeleva tai vastavalmistunut harjoittelija. Harjoittelun tavoitteena on tarjota opiskelijalle näköalapaikka kirjallisuusviennin prosesseihin, Suomen kirja- ja kustannusalaan sekä ponnahduslauta kirjallisuuden kääntäjän ammattuuralle. Harjoitteluohjelma on aloitettu vuonna 2001 ja siihen haetaan Opetushallituksen Suomea Suomessa -ohjelman kautta. (Aho 2018.) FILIillä on ollut harjoittelijoita myös muiden ohjelmien kautta, mutta niitä ei käsitellä tässä opinnäytetyössä.

Selvityksen haluttiin kartoittavan kuinka harjoittelu on vaikuttanut harjoittelijan uravalintaan, miten harjoittelijat kokivat hyötyneensä harjoittelusta, ja olisiko hakuprosessissa tai harjoittelun sisällössä kehitettävää. Nämä muodostavat tutkimuskysymyksiäni. FILI tietää jo monen harjoittelijoista päätyvän kääntäjäksi, mutta haluaa saada tästä kirjallisen dokumentin, koska aikaisempia selvityksiä aiheesta ei ole tehty. Kyselyn tulosten pohjalta toiminnalle voidaan myös esittää kehittämissuhteita. Selvityksellä voidaan myös osoittaa FILIn toiminnan sekä suomen opetuksen ja kääntäjäkoulutuksen merkitys. Opetushallitus on teettänyt vuonna 2017 CIMOn kansainvälisten harjoitteluohjelmien vaikuttavuusarvioinnin, jossa selvitettiin vastaavasti korkeakouluopiskelijoiden ulkomailla tehtyjen harjoitteluiden merkitystä myöhemmälle työuralle ja kuinka harjoitteluohjelmia voitaisiin kehittää (Tuomi 2017).

Perehdyn FILIn toimintaan haastattelemalla sen nykyisiä, vakituisia työntekijöitä sekä entistä johtajaa, jonka aikana harjoitteluohjelma on aloitettu. Tutustun Opetushallituksen koordinoimaan Suomea Suomessa -ohjelmaan ja sen hakuprosessiin

haastatellen ohjelman koordinaattoria Opetushallituksessa. Teen myös kyselytutkimuksen FILIssä ohjelman kautta vuosina 2001–2017 työskennelleille harjoittelijoille ja kenties myös haastattelen osaa heistä. Lisäksi tavoitteena on kartoittaa ja vertailla mahdollisia muita harjoitteluohjelmia FILIn kaltaisista organisaatioista muualta Euroopasta. Taustaksi on myös käsiteltävä kirjallisuusviennin prosesseja sekä millainen osuus FILIillä ja kääntäjillä siinä on. Lisäksi on selvitettävä miten kääntäjäksi koulutaudutaan ja kuinka kääntäjäopiskelijoita ja jo ammatissa toimivia tuetaan.

2 KIRJAN MATKA MAAILMALLE

Tässä luvussa perehdytään tarkemmin kirjallisuusvientiin ja siihen liittyen käännösoikeuksien myyjiin, Frankfurtin kirjames suihin ja FILIn toimintaan. Myös kääntäjät liittyvät kiinteästi kirjallisuusvientiin, mutta heitä käsitellään myöhemmin omassa luvussa.

2.1 Kirjallisuusvienti

Kirjallisuusvienti on kustannusoikeuksien myyntiä, mutta kirjat eivät myy itse itsensä. Onnistuneen myynnin taustalla on yleensä paljon työtä (FILI 2018b), suotuisia olosuhteita ja sattumaakin (Kaskela & Koskelainen 2014, 28). Teoksen käännösoikeuksien myynnistä päättää kirjailija itse, myynnin hoitavat kustantamoiden Foreign rights -osastot ja kirjallisuusagentuurit. Kirjallisuuden vientikeskus FILI tukee myyntityötä tekeviä kustantajia ja agentuureja, mutta ei ole itse sopimusosapuolena tai myy käännösoikeuksia. (FILI 2018b.) Myyjän on tunnettava kustantamokenttä ja kustantajien julkaisuprofiilit. Usein kohdemaissa asuvat suomalaisen kirjallisuuden kääntäjät tuntevat myös hyvin oman maansa kustantajat ja vinkkaavat heille kiinnostavista suomalaisista teoksista. Kääntäjän tekemällä maistiaisella, näytekäännöksellä, on usein tärkeä rooli kustantajan kiinnostuksen herättämisessä. (FILI 2018c.) Kun suomeksi, suomenruotsiksi tai saameksi kirjoitetun suomalaisen kirjan käännösoikeudet on myyty ulkomaiselle kustantajalle, hankkii kustantaja teokselle kääntäjän, julkaisee käännösteoksen ja vastaa sen myynnistä, markkinoinnista ja laadusta. (FILI 2018b.)

Suomalaisen kirjallisuusviennin kasvu on ollut viime vuosina 30 prosentin luokkaa, vaikka kilpailu käännösmarkkinoilla on kovaa. Esimerkiksi vuonna 2016 kirjallisuusviennin bruttotulot olivat reilut kolme miljoonaa euroa. (Silvonen 2017, 3.) Vuosit-

tainen tahti on ollut nyt 300–400 käännöstä ja noin 40 kieltä. Tilastojen mukaan Kalevala on kaikkien aikojen käännetyin suomalainen kirja; sen voi lukea 59 eri kielellä. (FILI 2018d.) Käännösmäärät ovat meriitti, mutta mittasuhteet on muistettava – vain harva käännös on tulonmuodostuksen kannalta merkittävä (Kaskela & Koskelainen 2014, 103). Suomalaisen käännöskirjallisuuden rojaltilut ovat merkittävästi kasvaneet vuodesta 2015 lähtien (Silvonen 2017, 5), vaikka todellisia myyntilukuja on mahdotonta saada kerättyä kaikista maista (Sorjanen & Vesalainen 2013).

2.2 Kirjallisuuden vientikeskus FILI

Kirjallisuuden vientikeskus FILI (Finnish Literature Exchange) on perustettu vuonna 1977. Se on hallinnollisesti osa vuonna 1831 perustettua Suomalaisen Kirjallisuuden Seuraa (SKS). FILI on kirjallisuusviennin keskeinen toimija, ammattilaiskontaktien tukioorganisaatio ja välittäjä sekä suomalaisen kirjallisuuden kääntäjien kokoaja. FILIn toimintakenttään kuuluu suomeksi, suomenruotsiksi ja saameksi kirjoitettu kaunokirjallisuus, tietokirjallisuus, lasten- ja nuortenkirjallisuus, runous ja sarjakuva. (FILI 2018e.) FILIn fokus on ulkomaantoiminnassa ja sen tehtävänä on suomalaisen kirjallisuuden kansainvälistäminen (Kaskela & Koskelainen 2014, 96). Voittoa tavoittelematon organisaatio tukee kirjallisuuden kääntämistä, painattamista ja julkaisemista maailmalla (Haarala 2018).

FILI myöntää promootiotukea ulkomaisille kustantajille ja tapahtumajärjestäjille, näytekäännöstukea teoksen myyntityöhön suomalaisille ja ulkomaisille kustantajille, kirjallisuusagentuureille ja kääntäjille sekä matka-apurahoja kääntäjille. Näitä voi hakea viidessä käännöstuen ja neljässä tuotantotuen hakuohjelmassa. (Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran vuosikertomus 2017, 19.)

Aloitteleville kääntäjille järjestetään kursseja, kustantamovierailuja, mentorointiohjelmia ja käännöstyöpajoja. Jo ammatissa toimiville on eri yhteistyökumppaneiden kanssa järjestettyjä seminaareja ja kursseja sekä mahdollisuus hakea matka-apurahaa, näytekäännöstukea ja kääntäjäresidenssipaiikkaa. FILI organisoii myös noin kerran kuussa Helsingissä järjestettävää kääntäjien Lukupiiriä ja ylläpitää kääntäjien virtuaalista keskustelufoorumia Kääntöpiiriä, johon kuului vuonna 2017 yli 400 kääntäjää. FILI ylläpitää myös Suomen kirjallisuuden käännöksien tietokantaa, josta löytyy tietoa kirjallisuutemme käännöksistä vuodesta 1839 alkaen. FILI teettää

myös selvityksiä ja pitää tilastoja kirjallisuusvientiin ja käännöksiin liittyen. (FILI 2018d; FILI 2018f; Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran vuosikertomus 2017, 19.)

FILI on laajasti verkostoitunut kääntäjien kouluttamisessa ja heidän työnsä näkyväksi tekemisessä. Yhteistyötä tehdään muun muassa kotimaisten yliopistojen, Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton (SKTL), Kääntäjien ammattiosaston (KAOS), Opetushallituksen, Ulkomaisten yliopistojen suomen kielen ja kulttuurin opintojen neuvottelukunnan (UKAN), Suomen kulttuuri-instituuttien ja suurlähetystöjen kanssa. FILI kuuluu myös muun muassa Taiteenalojen tiedotuskeskusten TAIVE-verkostoon sekä kansainvälisiin kirjallisuuden vientiorganisaatioihin NordLitiin ja ENLITiin. (Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran vuosikertomus 2017, 19; Aho 2018.)

ENLIT (European Network for Literary Translation) on 20 kirjallisuusorganisaation vuonna 2016 muodostama verkosto, jonka tavoitteena on kerätä tilastoja, vaihtaa tietoa ja yhdistää eurooppalaisen käännöskirjallisuuden parissa työskenteleviä. ENLIT on muodollisempi kuin pohjoismaiseen kirjallisuuteen keskittynyt NordLit. (Pitkänen 2018.) Tiivistä pohjoismaista yhteistyötä tekevään, vapaamuotoiseen verkostoon kuuluvat FILIn lisäksi Färsearten FarLit, Grönlannin GreenLit, Islannin IsLit, Norjan Norla, Ruotsin Swedish Literature Exchange ja Tanskan Danish Arts Council. Mukana on myös saamenkielisen kirjallisuuden edustus. Vuosittain kokoustava NordLit tekee esimerkiksi kustantajavaihtoa ja kirjamesseyhteistyötä nostaakseen pohjoismaisen kirjallisuuden näkyvyyttä maailmalla. (Strandén 2018.)

FILI osallistuu lisäksi vuosittain kirjamesseille niin kotimaassa kuin ulkomailla, järjestää kustantamo- ja toimittajavierailuja, kirjallisuusvientikoulutusta ja muita tilaisuuksia sekä tekee opetus- ja kulttuuriministeriölle esityksen ulkomaisen kääntäjäpalkinnon saajasta. (Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran vuosikertomus 2017, 19.)

Rahoituksesta noin 80 % on julkisia varoja, jotka koostuvat Opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Pohjoismaisen ministeriöneuvoston tuista, joita FILI jakoi vuonna 2017 eteenpäin lähes 600 000 € yli 350 hankkeelle. Tuet jakautuivat muille kielille kääntämiseen ulkomaisille kustantajille, matka-apurahoihin, kauno- ja tietokirjallisuuden suomennostuksiin kotimaisille kustantajille sekä Pohjoismaisen ministeriöneuvoston käännostuksiin ja Delegationen för den svenska litteraturens främjande -tukiohjelmaan (Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran vuosikertomus 2017, 19 ja 84-

89), joista viimeksi mainittu on siirtynyt FILiltä 1.1.2018 Svenska Litteratur Sällskapetin hallinnoitavaksi (FILI 2018h).

2.3 Kustantamoiden Foreign rights -osastot ja agentuurit

Ennen kuin kirjallisuusviennin ymmärrettiin olevan täyspäiväistä työtä, käännöso-pimukset syntyivät niukoin resurssein kustantamoiden Foreign rights -osastoilla. Hyvin harvalla kirjailijalla oli omaa agenttia. (Kaskela & Koskelainen 2014, 57.) Tänä päivänä Suomessa on kymmenisen päätoimista myyjää kustantamoissa ja kirja-alan agentuureissa (FILI 2018b). Ala on kehittynyt nopeasti, joten ammattimaisista myyjistä on pulaa (Haarala 2018). Kirjailijoita on myös ulkomaisten agentuurien kuten ruotsalaisen Salomonsson Agencyn asiakkaina, koska kotimaisia toimijoita kirjailijan ja ulkomaisen kustantamon välillä ei ole riittävästi (Kantola 2018). Osa kirjailijoista vastaa oikeuksiensa myynnistä itse (FILI 2018b).

Agentuureista vanhin eli Elina Ahlbäck Literary Agency on perustettu vuonna 2009. Ahlbäck haki mallia agentuuriinsa Ruotsista, jossa oli tuolloin vastaavia jo toista-kymmentä. Niistä vanhimmat olivat toimineet jo yli 30 vuotta. (Gustavsson 2017.) Muita suomalaisia agentuureja ovat muun muassa Bonnier Rights Finland sekä Gummerus-, Teos- ja Schildts & Söderströms -kustantamoiden yhteinen Helsinki Literary Agency. Myös pienemmillä kustantamoilla, kuten Siltalalla on oma kustantamon sisäinen kirjallisuusagentti (Aho 2018).

Vähäiseen agentuurien määrään voi olla syynä suhteiden puute ja työn sitovuus, agentin on oltava aina tavoitettavissa. On myyjänä sitten agentuuri tai kustantamo, jokaisen kirjan oikeudet myydään työläästi yksitellen. Myyjän on osattava aavistaa, millaisia kirjoja kukin asiakas etsii sekä huomioitava eri kulttuureihin sopivat myyntitavat. (Gustavsson 2018.) Parhaisiin tuloksiin päästää kasvokkain, joten kaikkein tärkeintä ovat myyjän kontaktit (Mäkilä, 2018). Kustantamoiden kanssa ei saa tapaamisia kirjamessuilla, eivätkä vierailut kustantamoihin onnistu ilman suhteita ja vankkaa mainetta (Kaskela & Koskelainen 2014, 115).

2.4 Frankfurtin kirjamessut

Vuosittain lokakuussa järjestettävät Frankfurtin kirjamessut ovat kirjavuoden tärkein tapahtuma myynnin ja viennin kannalta (Kaskela & Koskelainen 2014, 101). Maailman merkittävimmät kirja-alan messut on ensijaisesti suunnattu ammattilaisille, joi-

ta kokoontuu paikalle yli 175 000 noin sadasta maasta. Heistä yli 80 prosentilla on oikeus ostaa ja myydä käännosoikeuksia. (Schwanck 2018.)

Suomen Kustannusyhdistys organisoii yhteisen messuosaston, josta suomalaiset kustantajat saavat varata tiloja (Suomen Kustannusyhdistys 2018). Vuodesta 1988 messuilla on ollut myös vaihtuva teemamaa, jonka saama kansainvälinen mediahuomio on valtava (Schwanck 2018). Laajan kustantajaosaston lisäksi teemamaalla on muutakin kirjallista ohjelmaa, kulttuuritapahtumia sekä 2300 neliön teemapaviljonki käytössään (FILI 2018g).

Suomi sai kunnian olla teemamaana vuonna 2014. Teemamaastatuksesta sovittiin jo vuonna 2009 ja hanketta koordinoi Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran alaisena FILI (Aho 2018). Valmistelut käynnistyivät heti ja päätavoitteeksi asetettiin käännosoikeuksien myynnin pysyvä asettuminen korkeammalle tasolle. Tämä tavoite myös saavutettiin. Sivutuotteena messuihin valmistautuminen sai koko kustannusalan toiminnan kansainvälistymään ja ammattimaistumaan. (Strandén 2018.)

Frankfurtin teemamaavuoden jälkeen käännoiskirjallisuuden markkinat avautuivat myös hankalina pidetyille englanninkielisille markkinoille, vaikka se oli myös yleisen kehityksen eikä ainoastaan Frankfurtin ansiota. Vuonna 2014 käännoiskirjallisuuden osuus oli Isossa-Britanniassa vain noin kahdeksan prosenttia ja Yhdysvalloissa tätäkin pienempi. (Kaskela & Koskelainen 2014, 61.) Vertailun vuoksi todettakoon, että Saksassa 40 prosenttia myytävistä kirjoista on käännoiskirjallisuutta (mt., 88).

3 HARJOITTELU OSANA KÄÄNTÄJIEN KOULUTUSTA

Vaikka FILIn, kustantamoiden ja agentuurien toiminnasta on Frankfurtin myötä tullut entistä ammattimaisempaa, eivät nämä tahot voi tehdä työtään ilman kääntäjiä (Schwanck 2018), jotka ovat tämän luvun aiheena. Yleisin reitti suomalaisen kirjallisuuden kääntäjäksi ovat suomen kielen ja kulttuurin opinnot ulkomaisessa yliopistossa. Opetushallituksen koordinoiman Suomea Suomessa -harjoittelun kautta suomen kielen opiskelijat voivat hakea Suomeen harjoitteluun. Harjoittelupaikka FILIsä on erityisesti suunnattu kääntämisestä kiinnostuneille.

3.1 Kääntäjät

Kääntäjien työn näkyvyys ja arvostus on valitettavan vähäistä (Aaltonen 2010). Suurella yleisöllä on yleensä heikosti tietoa kääntäjän työstä ja sen sisällöstä (Sorvali 1996, 104). Kirjailija Johanna Sinisalo kuvaa kääntäjää kirjailijan parhaaksi ystäväksi. ”Kukaan ei lue kirjaa niin hyvin kuin kääntäjä, ei edes kirjailija itse”. (Sinisalo 2018.) Unkarilainen runoilija ja kääntäjä Dezső Kosztolányi on verrannut kääntämistä tanssiksi kädet ja jalat sidottuina. Kääntäminen on luovaa toimintaa, jolle alkupe-
räästeksti asettaa rajat. (Páp 2010, 115.) Työ vaatii vankkaa ammattitaitoa, kuten kiel-
ten ja kulttuurien tuntemusta, tarkkuutta, luovuutta ja paikallisten makutottumusten
tuntemusta (Aaltonen 2010, 11). Taitava käänös vie kirjaa pitkälle, saaden joskus
lumipalloefektin aikaan (Aho 2018). Käännökset etenevät myös kielellisinä perheinä:
Hyvä ruotsinnos kääntyy usein vauhdikkaasti tanskaksi ja norjaksi (Kaskela & Koske-
lainen 2014, 24). Englannin käännösten on oltava erityisen laadukkaita, koska niiden
kautta kirjallisuutemme leviäminen on laajinta (Aho 2018) ja nykyään myös taloudel-
lisesti tuottavinta (Schwanck 2018).

Moni kääntäjä tekee työtään muiden ammattien rinnalla heikon työtilanteen ja palk-
kauksen takia tai omasta tahdostaan. Freelancereina työskentelee jopa 80-vuotiaita
kääntäjiä. Uusien kääntäjäsukupolvien kasvattaminen voi olla jo tämänkin takia joil-
lain kielialueilla ajankohtaista. (Aho 2018.)

3.2 Suomen kielen ja kulttuurin opetus ulkomailla

Suomen opetuksen supistuminen maailmalla huolestuttaa, sillä yleisin reitti kauno-
kirjallisuuden kääntäjäksi on edelleen suomen kielen ja kulttuurin opinnot yliopistos-
sa. On tietenkin myös muita reittejä päätyä kääntäjäksi, mutta niiden selvittäminen
on rajattu tästä opinnäytetyöstä pois. FILI tukee monin tavoin aloittelevia kääntäjiä
ja jo ammatissa toimivia, ja pyrkii lisäämään kääntäjien työn näkyvyyttä sekä tavoit-
tamaan uusia kääntäjiä osaksi verkostoaan. Yksin se ei silti pysty turvaamaan kääntä-
jien riittävää määrää. (Schwanck 2018.)

Suomen kielen ja kulttuurin opetuksen tukeminen ja edistäminen ulkomailla on Ope-
tushallituksen tehtävä. Suomen opiskelijoita maailmalla on noin 3300 ja opettajia
noin 220, joista noin joka kymmenes on Opetushallituksen lähettämä. Suomea ulko-
mailla opiskeleville on tarjolla myös apurahoja, kesäkursseja sekä harjoitteluohjel-

nia. (Uotila 2018.) Suomen kieltä ja kulttuuria voi opiskella vajaassa 90 yliopistossa lähes 30 maassa eri puolilla maailmaa (Kärnä 2018). Lehtoreista riippuen opetus voi olla kieli- tai teoriapainotteista, kääntämisen kursseja ei kaikkialla tarjota (Schwanck 2018). Suomen opetusta on ajettu varsinkin pohjoismaissa alas ja opetus supistuu jatkuvasti myös muualla maailmassa, kun opiskelijoita ei ole tarpeeksi (Strandén 2018). Vertailun vuoksi, ruotsia voi opiskella yli 225 yliopistossa noin 40 maassa (Svenska språket 2018).

Helsingin yliopisto on ainoa pohjoismainen yliopisto, jossa voi opiskella kaikkia pohjoismaisia kieliä pääaineena. Esimerkiksi Kööpenhaminan yliopistoon ei ole otettu uusia suomen kielen ja kulttuurin opiskelijoita syksystä 2018 lähtien. FILI on nostanut suomen opetuksen supistumisen esiin myös pohjoismaisten kirjallisuusorganisaatioiden NordLit-verkostossa. Pulma on akuutein jäsenorganisaatioista juuri FILille. (Strandén 2018.) Naapurissa Tallinnassa yliopistoon ei ole voinut enää hakea opiskelemaan suomea pääaineena syksystä 2017 alkaen (Aho 2018). FILIn tilastojen mukaan viro on ollut viime vuosina kolmen käännetyimmän kielen joukossa ja tanskakin viiden käännetyimmän joukossa (FILI 2018d).

Viennin vilkastuttua, aiemmin huonosti vetäneet kielialueet kuten Turkki, ovat alkaneet kiinnostua suomalaisesta kirjallisuudesta. Turkkilaiset kustantamot ostaisivat käännösoikeuksia, mutta turkiksi kaunokirjallisuutta kääntäviä on aivan liian vähän, eikä suomea voi Turkissa opiskella lainkaan yliopistotasolla. (Aho 2018.) EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta Suomen korkeakouluihin hakeville opiskelijoille otettiin vuonna 2017 käyttöön lukukausimaksut (Kirveskoski 2018), joka osaltaan hankaloittaa myös potentiaalisten kääntäjäopiskelijoiden hakeutumista Suomeen tietyistä maista.

FILissä tilanteen kehittymisestä ollaan syystäkin huolissaan. FILIn yhteistyö ulkomaisten yliopistojen kanssa on tiivistä: yliopistoihin on lähetetty ammattikäntäjä- ja kirjailijavieraita sekä järjestetty kielikursseja ja käännöspajoja yksin tai erilaisten yhteistyökumppaneiden kanssa täydentämään opetusta (Aho 2018). Mahdollisuudet ovat kuitenkin rajalliset, eikä FILI voi alkaa rahoittaa suomen opetusta yliopistoissa (Schwanck 2018).

Yksi FILIn yhteistyökumppaneista ovat kulttuuri-instituuttimme maailmalla. Esimerkiksi Tukholmassa ja Tallinnassa suomen kielen opetus on ollut osa Suomen kulttuuri-instituuttien toimintaa. Opetusministeriö tuki tätä vuoteen 2006 asti, jonka

jälkeen se linjasi, ettei suomen kielen opetus täytä kulttuuriviennin kriteerejä. (Laitila 2009.) FILI tekee instituuttien kanssa edelleen yksittäisiä kirjallisuuteen liittyviä projekteja, joissa FILI on ollut aloitteen tekijänä. Pysyvämpien mallien luominen on hankalaa, sillä instituuteissa henkilökunta vaihtuu, tieto ei siirry, eivätkä kaikki johtajat ole kirjallisuuteen suuntautuneita. FILI on tehnyt instituuteille toiminnastaan esitteen, jossa korostetaan pitkän tähtäyksen yhteistyötä. (Aho 2018.)

3.3 Suomea Suomessa -harjoittelu

Opetushallitus koordinoi Suomea Suomessa -harjoitteluohjelmaa, joka on tarkoitettu Suomen ulkopuolella tutkintoaan suorittaville ulkomaalaisille opiskelijoille, joilla on suomi pää- tai sivuaineena. Tarkoituksena on tarjota mahdollisuus saada työkokemusta suomalaisessa työkulttuurissa ja päästä käyttämään suomen kieltä. (Opetushallitus 2018a.)

Harjoittelupaikkoja on yksitoista vapaa-ajan, kulttuurin ja opetuksen aloilta. FILI on ainoa kääntämisestä kiinnostuneille suunnattu paikka. Harjoittelupaikat ovat nähtävillä CIMOn sivuilla, joiden muuttuminen Opetushallituksen sivuiksi on tätä kirjoittaessa vasta vireillä. CIMO vilahtelee myös kyselyn vastauksissa. Vuodesta 1991 toiminut Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO yhdistyi Opetushallitukseen 2017. (Opetushallitus 2018a.)

Harjoittelu on tarkoitettu opiskelijoille, joilla on hyvä suomen taito sekä 2-3 vuoden suomen opinnot suoritettuna tai vastavalmistuneelle, jolloin valmistumisesta on saanut kulua enintään vuosi harjoittelun alkaessa (Opetushallitus 2018a). FILIn paikka on profiloitunut viime vuosina nimenomaan kääntämisestä kiinnostuneille maasteritason opiskelijoille. Valintakriteereihin kuuluu myös vähintään neljän vuoden suomen kielen ja kulttuurin yliopisto-opinnot. (Aho 2018.)

Hakuaika on vuosittain helmikuussa ja haku tapahtuu sähköisellä lomakkeella liitteineen. Liitteitä ovat CV, motivaatiokirje suomeksi, opintosuoritusote sekä oman yliopiston suomen kielen opettajan suomenkielinen lausunto, jossa arvioidaan opiskelijan suomen taitoa, opiskelumenestystä ja soveltuvuutta harjoitteluun. Harjoittelusta maksetaan stipendi, jonka työnantaja tai työnantaja ja Opetushallitus kustantavat. Harjoittelun kesto on FILIssä kuusi kuukautta. (Opetushallitus 2018a.)

FILI on erityisasemassa, sillä Opetushallitus rahoittaa vuodessa kaksi FILIn harjoittelupaikkaa. Toiseen on joka syksy erillishaku, josta Opetushallitus tiedottaa suoraan ulkomaisille yliopistoille, mutta ei ilmoita paikasta kotisivuillaan. Suomea Suomessa -ohjelman kautta harjoitteluun haluaisi hakea myös Suomessa suomea opiskelevia ulkomaalaisia opiskelijoita. Resurssien niukkuuden takia fokus on kuitenkin ollut pakko suunnata ulkomaisiin yliopistoihin. Toiveena on, että Suomea Suomessa -ohjelman kautta tulevista opiskelijoista osa jäisi valmistuttuaan opettamaan suomen kieltä ja kulttuuria lähtömaihinsa. (Uotila 2018.) FILIn harjoittelijoista toivotaan tietenkin kääntäjiä (Aho 2018).

Hakuprosessi

Ensimmäistä FILIn harjoittelijaa pyydettiin suosituksen kautta töihin (Schwanck 2018), sen jälkeen harjoittelupaikkaa on täytynyt hakea Opetushallituksen kautta. En käsittele hakuprosessin historiaa sen enempää vaan kuvaan sitä nykymuodossaan.

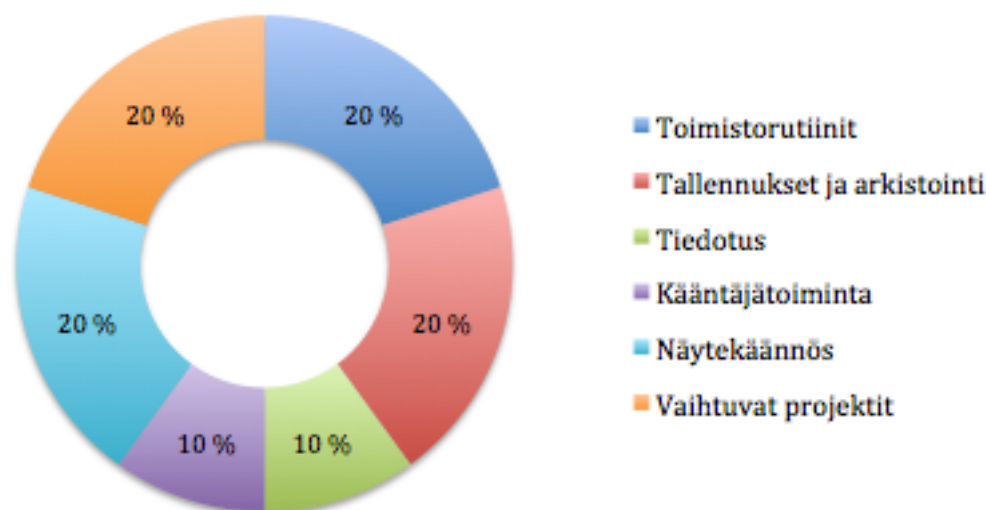
Opetushallitus lähettää FILille usein kaikki saapuneet hakemukset, joita on Uotilan mukaan ollut 5-20 kappaletta hakua kohti. Virallista tilastoa hakemusmäärästä ei ole pidetty. Vaihtelut hakemusten määrässä saman tai perättäisten vuosien välillä ovat olleet välillä suuriakin. (Uotila 2018.) Hakemusten perusteella FILI haastattelee parhaat Skypen kautta. Valintaa tehtäessä pyritään ottamaan huomioon, millä kielialueilla ei ole riittävästi ammattikäntäjiä sekä millä kielialueilla käännösoikeuksien myynnin oletetaan kasvavan. Tuntosarvien on ulotuttava pitkälle, sillä kääntäjien koulutus kestää kauan. Ensisijaisia hakijamaita on listattu jo hakuilmoitukseen. (Aho 2018.) Kielitoiveista huolimatta halutaan valita paras kaikista hakijoista. Kyselyä tehdessäni harjoittelua suoritti saksalainen harjoittelija, vaikka FILIn tiedottajan mukaan ”Saksa on tuutattu täyteen kääntäjiä” (Hakulinen 2018). Uusimpaan hakuilmoitukseen FILI ei aio laittaa maatoiveita ollenkaan, koska toivoo hakemusten määrän ja tason nousevan (Aho 2018).

Harjoittelijan toimenkuva FILIssä

Harjoittelujaksoon voi sisältyä näytekäännöksen laatiminen henkilökohtaisen mentorin ohjauksessa. Harjoittelijan tehtäviin kuuluu yleisiä toimistotöitä, esim. postitus, kokoustarjoilut, tietokantojen päivittäminen sekä avustamista meneillään olevissa hankkeissa. Harjoittelijalle laaditaan henkilökohtainen toimenkuva, jonka mukaisesti työtehtäviin järjestetään perehdys. – Kuvaus harjoittelijan tehtävistä FILIn harjoittelupaikkailmoituksessa keväällä 2018 (Opetushallitus 2018c).

FILIn entinen johtaja Iris Schwanck pitää tärkeänä, että harjoittelija näkee toimistolla myös arkea kuten kirjalaatikoiden kantamista, josta on glooria kaukana (Schwanck 2018). Pienellä toimistolla kaikki tekevät muutenkin kaikkea (Pitkänen 2018). Perustoimenkuva toimistorutiineineen on kaikilla harjoittelijalla siis sama, mutta ajankohdittaiset projektit kuten kirjamesut ja harjoittelijan valmiudet, kuten kielitaito ja tarkkuus tekevät siitä jokaiselle erilaisen. Uotilan mukaan harjoitteluun vaikuttavat myös opiskelijan perhetausta, mielenterveys ja kommunikointi. Kaikki eivät hänen mukaansa ymmärrä harjoittelijan statusta. Tosin hän myös toteaa, ettei FILillä ole ollut ongelmia vaan harjoittelijat ovat olleet sopeutuvaisia, tunnollisia ja päämäärätietoisia. (Uotila 2018.)

Harjoittelija varaa heti alkuun viiden vakituisen työntekijän kanssa lyhyet tapaamiset, joissa he kertovat omasta työnkuvastaan ja mitä he odottavat harjoittelijalta. Samalla harjoittelija kertoo omista odotuksistaan. Harjoittelija kutsutaan myös Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran yhteiseen uusien työntekijöiden perehdytyspäivään. Perehdyttäminen jatkuu työn kautta. (Pitkänen 2018.)

KUVIO 1. Harjoittelijan toimenkuva

Toimistorutiineihin kuuluu muun muassa kokoustarjoilujen hoitaminen, yleisten tilojen siistiminen ja postinkäsittely (Aho 2018). Arkistointi- ja tallennustyöt vaativat tarkkuutta ja ne ulottuvat FILIn tukemista suomennoksista valtionapurahasopimusten rekisteriin. Jokainen harjoittelija kohtaa myös jonkinlaisen kirjasavotan, sillä kirjojen logistiikka ja uudelleen järjestely on yleensä heidän vastuullaan. Jos kiinnostus-

ta riittää, saa arkistoidessa hyvän käsityksen siitä millaisia tukia myönnetään, mitkä kirjat liikkuvat ja ketkä niitä kustantavat. (Pitkänen 2018.)

Tiedotuksen apuna harjoittelija muun muassa päivittää kotisivuja, ottaa kuvia sosiaalisen median kanaviin ja kääntää kielitaidosta riippuen uutiskirjeitä. Mediaseuranta on yksi haastavimmista tehtävistä, koska osumia on usealla kielellä, eikä niiden tärkeyden arviointi ole aina yksinkertaista. Yhtenä tehtävänä on myös avustaa erilaisten esitteiden tekemisessä kuten yhdenmukaistaa eri tahoilta saadut tekstit julkaisuja varten. (Hakulinen 2018.) Kääntäjätoiminnassa harjoittelija lähinnä koordinoi lukupiirin kokoontumista ja osallistuu lukupiiri-iltoihin. Vaihtuvat projektit voivat tarkoittaa esimerkiksi Helsingin kirjamesujen ohjelman ideointia ja valmistelua, toimittaja- ja muiden ryhmätilaisuuksien käytännön järjestelyissä avustamista tai ulkomaisten kustantajien profilointia. (Aho 2018.)

Näytekäännöstä taas tehdään henkilökohtaisen mentorin ohjauksessa. Mentorointisysteemi otettiin käyttöön Frankfurtin jälkeen syksyllä 2015. Kun kääntäjien lähiesimies Merja Aho on tutustunut harjoittelijaan, hän miettii, kenen kokeneen kääntäjän kanssa harjoittelijan henkilökemiat sopisivat yhteen. Valitulla mentorilla on oltava monipuolista kokemusta kääntämisestä sekä pedagogisia taitoja. Mentorille maksetaan mentoroinnista palkkio. (Aho 2018.)

Harjoittelija sopii yleensä harjoittelun loppuvaiheeseen myös tapaamisia kustantajien kanssa sekä pääsee koko harjoittelunsa aikana verkostoitumaan FILIn juhlissa ja muissa tilaisuuksissa. FILIn entisen johtajan mukaan harjoittelijat on ”alusta asti raahattu mukaan joka paikkaan”, jotta he oppisivat tuntemaan kustantajia, oikeuksien myyjiä ja muita kääntäjiä. (Schwanck 2018.)

Puolen vuoden välein vaihtuva kollega vaatii sopeutumista myös vakituisilta työntekijöiltä. Osa työajasta menee harjoittelijan perehdyttämiseen, mutta harjoittelijan työpanos koetaan merkittäväksi avuksi varsinkin arkistoinnissa, erilaisissa selvityksissä ja tilaisuuksien järjestelytehtävissä (Aho 2018, Pitkänen 2018, Hakulinen 2018).

Harjoittelun päätyttyä harjoittelija täyttää Opetushallituksen sivuilta löytyvän palautelomakkeen. Nämä arvioinnit eivät päädy FILIn nähtäväksi vaan FILillä on oma suullinen purkupalaveri harjoittelijan kanssa. Opetushallituksesta tulee myös kerran vuodessa kysely, jossa FILiä pyydetään arvioimaan kuluneen vuoden harjoitteluiden sujumista. (Aho 2018.)

4 MENETELMÄT

Tässä luvussa tarkastellaan valittuja tutkimus- ja aineiston analyysimenetelmiä. Kehittämistyössä eri menetelmien käyttö yleensä tukee toisiaan (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 52). Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten harjoitteluun osallistuneet kokivat hyötynensä harjoittelusta sekä kuinka he kehittäisivät haku-prosessia ja harjoittelun sisältöä. Pyrkimyksenä oli vaikuttavuuden arvioinnin lisäksi tuottaa tietoa, kehittämisehdotuksia ja ideoita.

4.1 Kysely

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti satunnaisotoksen sijaan (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 160). Tutkimukseni kohderyhmänä olivat FILI:ssä vuosina 2001–2017 Opetushallituksen Suomea Suomessa -ohjelman kautta harjoittelun tehneet korkeakouluopiskelijat. Heitä on ollut tänä aikana yhteensä 26.

Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää tutkimuskohdetta eli mitä kohdejoukko kokee, ajattelee ja tuntee (Hirsjärvi ym. 2007, 176). Kysely sopii tarkoitukseeni, sillä teettämäni kyselyn erilaiset kysymystyypit tuottavat määrällisen eli kvantitatiivisen lisäksi myös laadullista aineistoa. Usein määrälliseksi menetelmäksi katsotun kyselytutkimuksen etuna on myös nopeus, koska suurelta ihmismäärältä voidaan kysyä monia asioita (Ojasalo ym. 2014, 121). Olisi ollut työlästä haastatella kaikki 26 harjoittelijaa ja litteroida haastattelut. Tosin kyselylomakkeen avoimet kysymykset tuottivat enimmäkseen laadullista aineistoa, jota oli työläs analysoida. Helposti ja tehokkaasti analysoitavaa numerodataa tämä kysely tuotti vähemmän. Kyselyn heikkous vakiotulkinnan mukaan on sen tuottaman aineiston pinnallisuus vaikka tiedon katsotaan olevan luotettavaa (mt., 121).

Lomaketta suunnitellessani tarkastelin Opetushallituksen vuonna 2017 teettämää CIMOn kansainvälisten harjoitteluohjelmien vaikuttavuusarviointia. Siinä selvitettiin kyselyn ja haastatteluiden avulla korkeakouluopiskelijoiden ulkomailla tehtyjen harjoitteluiden merkitystä muun muassa myöhemmälle työuralle ja kuinka harjoitteluohjelmia voitaisiin kehittää (Tuomi 2017). Oma kyselylomakkeeni (LIITE 1) alkoi taustaasiolla, jossa kysyttiin vastaajan sukupuolta, äidinkieltä, harjoittelun aikaista

ikä, harjoittelun ajankohtaa, koulutusta sekä missä vastaaja on opiskellut suomea. Nämä kysymykset toimivat lämmittelynä varsinaiseen aiheeseen (Valli 2018, 94).

Seuraavat kysymykset koskien harjoitteluun hakeutumisen syitä ja hakuprosessia olivat jo osittain avoimia kysymyksiä. Itse harjoittelun sisältöä koskeneet kysymykset olivat avoimia kysymyksiä yhtä asteikkoon perustuvaa kysymystä lukuun ottamatta. Kysymykset harjoittelun jälkeisestä ajasta kuten harjoittelun vaikutuksesta työuraan, kääntämiseen liittyvistä asioista sekä FILIn järjestämästä toiminnasta olivat avoimia kysymyksiä, asteikkoon perustuvia kysymyksiä ja monivalintakysymyksiä.

Asteikkoihin eli skaaloihin perustuvat kysymystyyppini olivat 5-portaisia Likertin asteikkoja skaalalla 1 vähäinen vaikutus - 5 merkittävä vaikutus. Vastaajia pyydettiin valitsemaan kuinka voimakas vaikutus esitetyillä väittämillä heihin oli ollut. Asteikkoon perustuvat ja monivalintakysymykset sisälsivät vaihtoehdon ”muuta, mitä?”, jotta esille tulisi myös vaihtoehtoja, joita en ollut tullut ajatelleeksi. Valmiiden vastausvaihtoehtojen jälkeinen avoin kysymys teki näistä kysymyksistä strukturoidun kysymyksen ja avoimen kysymyksen välimuodon (Hirsjärvi ym. 2007, 194). Avoimiin kysymyksiin en tarjonnut valittavaksi vaihtoehtoa ”ei mielipidettä”. Osa oli vastanut joihinkin kohtiin ”en tiedä” tai jättänyt joitain kohtia kokonaan tyhjiksi. Tulkitsin nämä samaksi kuin ”ei mielipidettä”.

Sain FILiltä palautetta kyselyn raakaversiosta, ja lopullista muotoa prosessoitiin hetki. Vasta kyselyn jo lähetettyäni tuli mieleeni, että kyselylomakkeen olisi voinut antaa kokeeksi vielä FILIn silloisen harjoittelijan täytettäväksi. Kyselylomakkeen laatimista on pidetty jopa taiteen muotona (Hirsjärvi ym. 2007, 196), joten kysymysten tyyppiä ja sisältöä olisi kannattanut harkita tarkemmin. Koin kyselyn muodostavan opinnäytetyöni tärkeimmän ainesosan, joten kiirehdin sen laadinnassa ja lähettämisessä vaikka työn tavoitteet eivät olleet vielä täysin kirkastuneet.

Valmiissa versiossa kysymyksiä oli yhteensä 23 ja sivuja vajaa viisi. Avoimien kysymysten vastauslaatikoita sai venytettyä tarvittaessa. Vastaaminen ei saisi yleisen ohjeen mukaan viedä 15-20 minuuttia pidempään, vaikka siinä onkin joustoa: Mitä henkilökohtaisempi aihe, sen pidempi lomake voi olla. Mutta varttia enempiä vastaajat eivät yleensä jaksavat vastata huolellisesti. (Valli 2018, 97.) Kyselyyn vastaamiseen meni todennäköisesti paljon enemmän aikaa, sillä osa vastaajista joutui muistelemaan yli kymmenen vuoden takaisia asioita.

FILIn kääntäjäkoordinaattori Merja Aho otti kohdejoukkoon yhteyttä ja pyysi suostumusta sähköpostiosoitteiden luovuttamiseen minulle kyselyn lähettämistä varten. Aho sai kaikilta myöntävän vastauksen. Lähetin Word-muotoisen kyselyn saatekirjeen kera kesäkuussa juhannusviikolla. Se on ajankohtana verrattavissa joulukuun, jota suositellaan välttämään, jos vain mahdollista (Hirsjärvi ym. 2007, 199). Osa vastaajista asuu ulkomailla, jossa juhannus ei ole yhtä tärkeä juhla ja merkki koko kansan vetäytymisestä lomille eikä takuu heikommasta tavoitettavuudesta sähköpostitse. Silti kesäkuu on usein muuallakin loma-aikaa tai kiireinen ajankohta ennen lomille laskeutumista. Ymmärsin tämän voivan vaikuttaa vastausten määrään ja ehkä myös vastauksiin panostamiseen. Kysely olisi voinut olla myös visuaalisesti houkuttelevampi ja jollain Webropolin kaltaisella ohjelmalla toteutettu.

Annoin saatekirjeessä (LIITE 2) vastausaikaa kolme viikkoa, joka oli liikaa. Ensimmäisen vastauksen sain jo samana päivänä, ja vastauksia tipahteli tämän jälkeen taaseen tahtiin. Muistutin vastausajan päättymisestä viikkoa ennen määräaikaa. Sain muutamalta viestiä kesän kiireistä ja toiveen saada vastata määräajan päätyttyä. Vastausajan umpeuduttua lähetin kaikille ei-vastanneille uudestaan sähköpostia kyselyä koskien ja annoin lisää aikaa kymmenen päivää. Tämä oli alunperinkin suunnitelmisani, koska oli kyse kesästä ja halusin muutenkin maksimoida vastausmäärän. Lisäajan päättymisestä en enää lähettänyt muistutusviestiä. Lisäaika tuotti kolme vastausta. Kaiken kaikkiaan vastauksia kertyi 19 eli vastausprosentiksi tuli 73, jota pidän erittäin hyvänä. Tämä merkitsi lähes sadan sähköisen liuskan läpikäymistä. Vastaus-ten käsittelyn työläys yllätti kokemattoman.

Saatekirjeessä kerroin saaneeni henkilön yhteystiedot ja tutkimusluvan kyselylle FILliltä. Vakuutin, että vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja anonymisti, eikä vastannutta voida tunnistaa opinnäytetyöstä. Lupasin myös hävittää vastauslomakkeet kun opinnäytetyö olisi 21.11.2018 mennessä valmistunut.

4.2 Haastattelu

Haastattelu on yksi tutkimus- ja kehittämistyön käytetyimmistä tiedonkeruumenetelmistä (Ojasalo ym. 2014, 106) ja myös sen tavoitteena on ymmärtää tutkimuskohdetta (Hirsjärvi ym. 2007, 176). Saatekirjeessä kysyin mahdollisuutta syventää kyselyä tarvittaessa haastattelulla. Sain lähes kaikilta tähän myöntävän vastauksen. Har-

kitsin myös kääntäjien ryhmähaastattelun tekemistä Helsingin kirjamesseilla lokakuussa 2018, mutta jätin molemmat vaihtoehdot aikapulan takia käyttämättä.

Kun olin saanut selville, että FILI kuuluu pohjoismaiseen NordLit- ja eurooppalaiseen ENLIT -kirjallisuuden vientiorganisaatioihin, oli ajatuksenani tehdä vertailevaa esikuva-arviointia (benchmarking) ja selvittää oliko jäsenorganisaatioilla vastaavia harjoitteluohjelmia kuin FILillä. Benchmarkkaus on käyttökelpoinen menetelmä, kun etsitään tapoja kehittää oman toiminnan heikkouksia ja soveltaa parhaita käytänteitä omaan organisaatioon. (Ojasalo ym. 2014, 43.) FILissä oli käsitys, että muutamalla muullakin jäsenorganisaatiolla on jonkinlainen harjoitteluohjelma tai ainakin suunnitteilla sellainen (Aho 2018).

Suurin osa NordLit-verkoston jäsenistä kuuluu myös vuonna 2016 Frankfurtin kirjamesseilla perustettuun ENLITiin. Lähetin sähköpostitse Frankfurtin kirjamessejen kansainvälisten projektien johtajalle ja ENLITin kokoavalle voimalle, Bärbel Beckerille lyhyen kyselyn aiheeseen liittyen sekä pyynnön välittää se jäsenorganisaatioille. En saanut kuitenkaan vastausta ja epäilin että mahdolliset vertailun tulokset saattaisivat olla hyvin niukat, joten päätin jättää benchmarkkauksen kokonaan pois.

Aineiston analyysitavat

Ymmärtämiseen pyrkivässä lähestymistavassa käytetään usein laadullista analyysiä ja päätelmien tekoa. Usein päätelmien teko nojaa kvantifointiin, jos ja kun päätelmiä tehdään vastausmääriin nojautuen (Hirsjärvi ym. 2007, 219). Luokittelu on yksinkertainen aineiston järjestämisen tapa, jossa aineistosta voidaan määritellä luokkia ja laskea luokkien esiintymistiheyttä aineistosta. Luokittelua pidetään kvantitatiivisena eli määrällisenä analyysinä sisällön teemoin. Käsittelen ja järjestän aineistoa jonkin verran myös teemoittelemalla. Teemoittelu on kuin luokittelu, mutta painotuen siihen, mitä kustakin teemasta on sanottu. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 105).

En ole halunnut tehdä ”eniten osumia” -tyyppisiä kuvioita aina kun se olisi ollut mahdollista, sillä valmiit vastausvaihtoehdot olisivat useammassa tapauksessa tuoneet enemmän osumia avoimien kysymysten sijaan. Vastaajat ovat myös heterogeeninen joukko esimerkiksi sen suhteen, että osalla harjoittelusta on kulunut jo yli kymmenen vuotta, joten kaikkea ei voi enää muistaa tarkasti. Toisilla taas harjoittelusta on niin vähän aikaa, ettei siihen ehkä ole ehtinyt muodostua riittävää perspektiiviä. Harjoittelun sisältö ja käytännöt ovat myös vaihdelleet vuosien aikana, joten

silläkin on osuutensa vastauksiin. Pidän vastauksia joka tapauksessa vähintäänkin suuntaa antavina. Tärkeintä oli tuoda vastaajien ajatuksia ja mielipiteitä esille.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa käydään läpi tutkimustulokset. Tutkimuskysymyksinä oli kuinka harjoittelijat kokivat hyötyneensä harjoittelusta, oliko harjoittelulla vaikutusta heidän urakehitykseensä sekä kuinka he kehittäisivät hakuprosessia ja harjoittelun sisältöä.

5.1. Aineiston käsittely

Olen jakanut kyselyn kysymyksiä väliotsikoilla ja niputtanut niitä välillä aihealueittain. Kaikkien 23 kysymyksen läpi käyminen järjestyksessä ja yksitellen olisi ollut raskasta myös lukijalle. Kaikkea materiaalia ei ole tarpeen analysoida (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 220). En halunnut ryhmitellä aineistoa esimerkiksi sukupuolen tai iän mukaan teemojen etsimistä varten (Tuomi & Sarajärvi 2018, 107). En kokenut sukupuolta tärkeäksi määrittäväksi seikaksi. Vastaajista noin neljännes oli miehiä. Kääntäjien katsotaan olevan Suomessa naisvaltainen ala (Sorvali 1996, 91). Myös kysymykset viimeisimmästä suoritetusta tutkinnosta olen rajannut analyysista pois. Kyselyn loppupuolella sivutaan tätä, kysyttäessä vastaajan nykyisestä statuksesta joko työelämässä tai opiskelijana.

Olen sisentänyt ja kursivoinut kyselyaineistosta nostetut sitaatit erottuvuuden ja yhdenmukaisuuden tähden, vaikka ne olisivat alle kolmen rivin mittaisia.

Maalla oli väliä

Kaikkein vahvimmin hakijan opiskelumaa tai oikeammin äidinkieli on vaikuttanut harjoittelijan valintaan FILIn valmistautuessa Frankfurtin teemamaavuoteen. Saksankielisiä harjoittelijoita on ollut eniten eli kuusi, joista neljä osallistui harjoitteluaikaan teemamaavuoden valmisteluihin. Saksa on myös perinteisesti ollut käännöskirjallisuuden luvattu maa (Aho 2018). Toiseksi eniten eli neljä harjoittelijaa on ollut englanninkielisistä maista, joihin markkinat ovat avautuneet kunnolla vasta viime vuosina. Kahdesta suurimmasta käännösmarkkinamaasta on siis loogisesti ollut myös eniten harjoittelijoita. Englannintajista on jatkuva pula (Schwanck 2018), mutta kahden edellisen englanninkielisen harjoittelijan välissä on noin kymmenen vuotta, ehkä juuri Frankfurtiin valmistautumisen takia. Mahdollisesti myös seitsemän

kyselyyn vastaamattoman joukossa on ollut harjoittelijoita englanninkielisistä maista. Teemamaavuoden jälkeen eniten kaunokirjallisuutta on käännetty englanniksi ja viroksi (FILI 2018d). Kolmanneksi eniten harjoittelijoita on ollut Ranskasta ja Unkarista, kaksi kustakin. Ranska on ollut jo useamman vuoden viiden käännettyimmän kielen joukossa FILIn tilastojen mukaan (FILI 2018d). Kaunokirjallisuutta käännettään kuitenkin vielä enemmän viroksi, mutta sopimukset Ranskan kanssa ovat luultavasti taloudellisesti kannattavampia.

Loput harjoittelijat olivat Japanista, Liettuasta, Puolasta, Slovakiasta ja Venäjältä, yksi kustakin maasta. Maaluettelo todennäköisesti vielä täydentyisi ei-vastanneista harjoittelijoista. Huomioin kuitenkin vain kyselyyn vastanneet, joissa harjoittelijoita ei ole ollut lainkaan esimerkiksi Pohjoismaista, Espanjasta tai Kiinasta. Ensimmäiset kiinalaiset maisteriopiskelijat valmistuivat vasta tänä vuonna, se selittää ainakin osittain seikan. Kevään 2018 harjoittelupaikkailmoituksessaan FILI haki ensisijaisesti harjoittelijaa Pohjoismaista, sitten Espanjasta ja kolmanneksi Italiaksi. Valinta osui italialaiseen. (Aho 2018.)

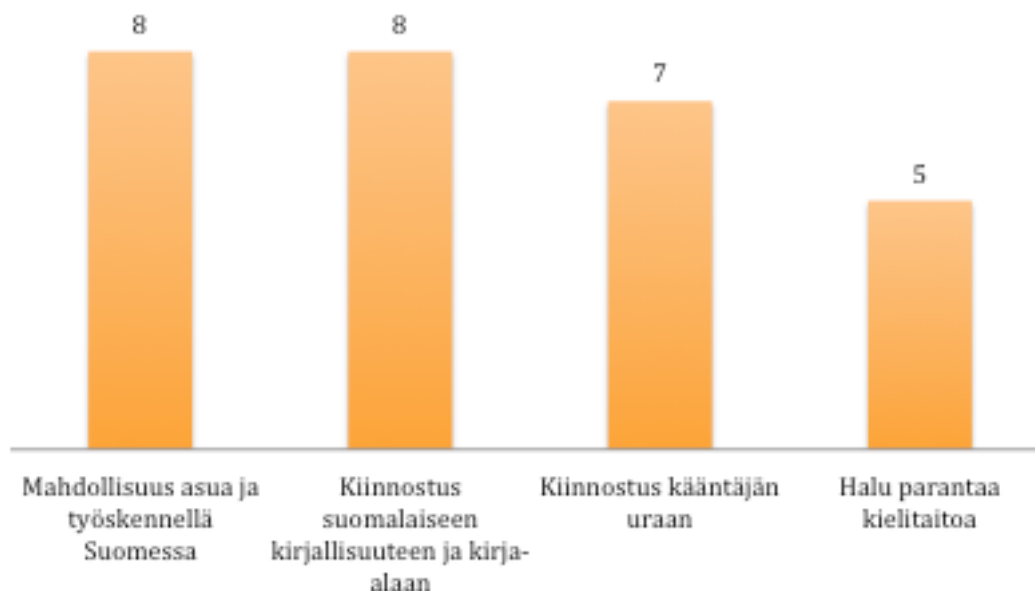
Tieto harjoittelusta löytyi helposti

Opetushallitus tiedottaa kaksi kertaa vuodessa FILIn harjoittelupaikasta kaikkiin yliopistoihin, joissa suomen kieltä ja kulttuuria opetetaan (Uotila 2018). Vastaajista kahdeksan ilmoitti saaneensa tiedon FILIn harjoittelusta omalta yliopistoltaan, useimmiten suomen kielen opettajaltaan. Vastaajista kuusi sanoi löytäneensä tiedon CIMOn nettisivuilta ja viisi saaneensa tiedon suoraan FILIn työntekijöiltä oltuaan jo aiemmin tekemisissä FILIn kanssa. Lähes kaikkien eli 17 vastaajan mielestä tieto harjoittelusta löytyi helposti. Kaksi vastaajaa ei enää muistanut asiaa.

Kenelläkään ei ollut varsinaisia parannusehdotuksia hakuprosessiin. Yksi yli kymmenen vuotta sitten harjoittelun tehneistä piti hyvänä, että harjoittelupaikan voi nykyään saada muutenkin kuin henkilökohtaisen kontaktin kautta. Yksi vastaajista ehdotti Skype-haastattelua hakuprosessiin, mutta tapa on jo otettu käyttöön. Tiedon kulku yliopistoissa sekä hakuprosessi ovat vastausten perusteella sujuvia, eikä suuria eroja eri maiden välillä vaikuta olevan. Aktiivisella suomen opettajalla sen sijaan tuntuu olevan vaikutusta tiedotuksessa.

Harjoittelijan valmiudet ja odotukset vaikuttivat

Kaikki vastaajat mainitsivat useita syitä harjoitteluun hakeutumiselle. Neljä eniten mainintoja saanutta syytä ovat kaikki realistisen oloisia.

KUVIO 2. Yleisimmät syyt hakea harjoitteluun

Yhden tai kaksi mainintaa hakusyiksi saivat verkostoituminen, harjoittelun palkallisuus, kustannusmaailmaan tutustuminen, halu olla mukana kun Suomi oli Frankfurtissa teemamaana, halu tehdä koulutusta vastaavaa työtä, tilaisuus kerätä työkokemusta, väli vuoden pitäminen, kiinnostus FILIn toimintaan, kutsu FILiltä sekä suositus hakea harjoitteluun.

Työtehtävät enimmäkseen mieluisia

Harjoittelijan työtehtävät vaihtelivat eri vuosina, vuodenaikoina ja harjoittelijan omien kykyjen mukaan. Kaikkien työnkuvaan kuului rutiinomaisia työtehtäviä, joita kuuluu myös vakinaisten työntekijöiden työhön. Muutama koki ne epämieluisiksi, mutta yksi vastaajista koki ”ihan tavallisen toimistotyön monimutkaiseksi ja oppineensa aika paljon”.

Eniten toimistoarkea muutti Frankfurtin teemamaavuoteen valmistautuminen, joka lisäksi mielekkääksi koettujen työtehtävien sekä tilapäisten työntekijöiden kuten harjoittelijoiden määrää. Harjoittelijoita tuli silloin muutakin kuin Suomea Suomessa -harjoittelun kautta FILiin töihin. En kuitenkaan selvittänyt näiden harjoittelijoiden vaikutusta tarkemmin.

Kaikki FILIn viisi työntekijää esittelevät alkuun harjoittelijalle omaa työnkuvaansa ja antavat vaihtelevasti heille työtehtäviä. Viime vuosina kääntäjäkoordinaattori Merja Aho on toiminut harjoittelijoiden lähiesimiehenä. Kun harjoittelijoita pyydettiin kuvailemaan harjoittelun aikaisia työtehtäviään, olivat ne hyvin yhteneväisiä FILIn työntekijöiden kuvausten kanssa.

Mieluisimmaksi tai hyödyllisimmäksi koettiin suomen puhuminen ja kääntäminen suomalaisessa (työ)ympäristössä, työpaikan ilmapiiri ja verkostoituminen sekä uuden oppiminen kääntämisestä, kustannusmaailmasta ja kirjallisuusviennistä.

Mieluisinta oli jokapäiväinen yhteistyö FILIn työntekijöiden kanssa, työilmapiiri oli erinomaista, tehtävät olivat monipuolisia ja mielenkiintoisia.

Mieluisimmaksi koen sen, että sain kääntää suomalaisessa maisemassa: kuulemani ääni, näkemäni väri sekä tuntemani tuoksu vaikuttivat kohdekielen sanojen valintaan.

Ei tuntunut siltä, että olin pelkkä harjoittelija, vaan minut otettiin vakavasti ja mielipiteeni kuunneltiin.

Hyödyllisintä oli varmaan verkoston saaminen, josta vieläkin hyödyn omassa työssäni ja josta oli apua käännoistoiminnassani. Sain myöhemminkin esim.suosituskirjeitä fililäisiltä työhakemuksia varten.

Oli mukavaa ja palkitsevaa tuntea olevansa hyödyllinen osa FILIn toimintaa.

Turhauttavaksi muutama vastaaja koki sen, ettei kokenut töitä aina riittävän koko päiväksi, mutta kirjallisuuden lukemiseen tai suomen kielen opiskeluun vapaata aikaa ei saanut käyttää. Samoin heinäkuussa ainoana fililäisenä toimistolla päivystänyt vastaaja koki työtehtäviä olleen liian vähän. Heinäkuu muutettiin myöhemmin neljän viikon käännosvapaaksi, jonka sen kokenut vastaaja ei kokenut toimineen kovin hyvin. Nykyään FILIn toimisto on heinäkuussa kiinni ja harjoittelija on osan ajasta lomalla, osan näytekäännosvapaalla mentori eli kokenut kääntäjä tukenaan.

Maisteritason opiskelija hyötyi eniten

Nuorin harjoittelijoista on ollut 21-vuotias ja vanhin 43-vuotias. Harjoittelijoiden keski-ikä on ollut 27 vuotta, ja FILI onkin nykyään selvästi profiloitunut maisteritason opiskelijan tai vastavalmistuneen harjoittelupaikaksi.

Olin harjoittelun aloittaessani vasta valmistunut kandidiksi eikä minulla ollut melkein lainkaan työkokemusta. Harjoittelu oli työkokemuksena erittäin tärkeä ja muovasi paljon käsitystäni kirjallisuusosalasta. Harjoittelusta olisi vain minulle ja työtehtävien kannalta ollut enemmän ammatillisessa

mielessä hyötyä, jos olisin harjoittelun aikana ollut edennyt enemmän opinnoissani ja urasuunnitelmissani.

Vain vähän parannusehdotuksia sisältöön

Kysyttäessä parannusehdotuksia harjoittelun sisältöön, vastaajista kaksitoista ei keksinyt mitään korjattavaa. Lopuilla oli toiveita liittyen harjoittelijoiden työtehtäviin, kääntämiseen ja verkostoitumiseen.

Itselleni olisi ollut tärkeää, että odotukset harjoittelijaa kohtaan olisivat olleet selkeämpiä ja reilumpia. Työtehtävien pitäisi olla selkeitä ja niitä pitäisi olla riittävästi. Tai jos järkevää tehtävää ei ole riittävästi niin harjoittelijan pitäisi saada käyttää aikaa muiden ammattitaitojen kehittämiseen. Mahdollisuuksien mukaan jokaisella harjoittelijalla pitäisi myös olla pieni oma projekti, jota hän saa kehittää itsenäisesti.

Toinen vastaajista toivoi lisää yksityiskohtaisia kääntämisharjoituksia ja -seminaareja. Kolmas vastaaja suositteli, että aloittelevien kääntäjien seminaariin kannattaisi osallistua jo ennen harjoittelua. Neljäs vastaaja totesi, että hänen olisi kannattanut rohkeammin verkostoitua kirjailijoiden, kustantajien ja muiden alan ihmisten kanssa, koska käännöksen toteutuminen on monien ihmisten kanssakäymistä. Viides vastaajista huomautti, että verkottuminen tapahtui ennen kaikkea suomalaisella kentällä, mutta harjoittelijan ja hänen kotimaansa kustantajien välisten kontaktien rakentaminen olisi pelkkää oman kustannusalan kartoittamista hyödyllisempää. Hänestä harjoittelijan työtehtävänä voisi olla kotimaan kustantajiin yhteyden ottaminen ja tietojen tarjoaminen suomalaisesta kirjallisuudesta, FILIn toiminnasta sekä omasta itsestään aloittelevana kääntäjänä. Vastaaja arveli FILillä kontakteja jo olevankin, mutta ajankohtaiset tiedot ja kirjaehdotukset otettaisiin varmasti mielellään vastaan, kun niitä tarjoaa henkilö, joka on perillä kotimaansa kustannus-alasta. FILillä on tarvittaessa käytäntönä harjoittelijan lähtömaan kustantajien kartoitus, mutta ei varsinaista verkostoitumista niiden kanssa.

Harjoittelu vastasi tai jopa ylitti odotukset

Suurin osa eli kuusitoista vastaajaa koki harjoittelun vastanneen odotuksia. Heistä muutaman mielestä se jopa ylitti odotukset.

Olen edelleen sitä mieltä, että maaliskuu-elokuu 2005 on ollut elämäni parasta aikaa.

Olin kuvitellut, että tekisin enemmän käännöstyötä mutta harjoittelu oli paljon syvempi ja laajempi kokonaisuus kuin olin odottanut. Työkaverit FILissä vastasivat kysymyksiini ja kannustivat minua. FILI oli myös eh-

dottanut eräälle ranskantajalle hänen oikolukevan ensimmäisen koekäännökseni. Heti työharjoittelun jälkeen sain ensimmäisen romaanin kääntäväksi!

Loput vastaajista eli kolme oli vähemmän tyytyväisiä. Yksi oli ajatellut kääntävänsä FILLille enemmän, toinen olisi toivonut enemmän itsenäisiä tehtäviä. Kolmas koki kääntämisen koulutuksen olleen hyödyllistä, mutta aikaa ilman mitään tehtävää oli liikaa tai tehtävinä oli sellaista, mitä muut eivät hänen mielestään jaksaneet tehdä.

Harjoittelu kerrytti osaamista

Kysyttäessä millaisia taitoja tai osaamista vastaaja koki harjoittelusta saaneensa, saivat kaikki vaihtoehdot korkeat pisteet, kun asteikkona oli 1 vähäinen vaikutus – 5 merkittävä vaikutus. Heikoimmat, mutta edelleen hyvät pisteet saivat itsetuntemuksen ja rohkeuden kehittyminen, jotka ovat ehkä muutenkin vaikeimpia arvioitavia.

KUVIO 3. Harjoittelusta kertynyt osaaminen

”Muuta, mitä?” -kohtaan tuli kolme vastausta, jotka kaikki arvioitiin numerolla 5. Nämä olivat suomalaisiin kirjauutuuksiin, kirjailijoihin ja kirjallisuustapahtumiin tutustuminen, tietoa kustannusalalta sekä tietoa kääntämisestä ammattina. Vastaavat kohdat valmiina vastausvaihtoehtoina olisivat luultavasti saaneet korkean kertoimen koko vastaajajoukolta.

Harjoittelulla iso merkitys urasuunnitelmiin

Kysyttäessä harjoittelun vaikutusta työuraan, olivat vaihtoehtojen keskimääräiset arviot samaisella 1-5-asteikolla melko korkeita. Yksi vastaajista jätti kokonaan ehkä epähuomiossa vastaamatta kysymykseen, joten keskiarvot on jaettu 18:lla. Samainen vastaaja oli edellisen kuvion kysymyksessä vastannut esimerkiksi kohtaan kielitaidon paraneminen 5, mutta se ei kuulu tämän kuvion tuloksiin. Kysymyksissä 15 (kuvio 3) ja 17 (kuvio 4) on muutenkin päällekkäisyyttä.

KUVIO 4. Harjoittelun vaikutus uraan

Kysymyksen viimeinen vaihtoehto oli ”muuta, mitä?”, johon tuli vain yksi vastaus. Vastaajan mukaan harjoittelu FILI:ssä nähtiin hänen kotimaassaan Saksassa yhtenä tärkeänä luotettavuuden osana varsinkin hänen uransa alussa. Vastaaja oli arvioinut kohdan numerolla 4.

Kääntämistä tehdään enimmäkseen sivutyönä

Vain kaksi vastanneista ei ole tehnyt kääntäjän töitä harjoittelun jälkeen. Heistä toinen on vielä opiskelija. Toinen jo valmistunut toteaa Saksan markkinoilla olevan jo tarpeeksi kääntäjiä. Loput 17 ovat siis tehneet kääntäjän töitä harjoittelun jälkeen, mutta heistä vain seitsemän ilmoittaa kääntämisen päätyökseen. Yksi heistä ilmoittaa toimineensa päätoimisena kääntäjänä aina siitä saakka kun harjoittelu loppui. Päätoimisista kääntäjistä kolme kertoo harjoittavansa myös muita ammatteja. Näistä kahdella kääntäjän työ on kenties muuttumassa sivutoimeksi muiden ammattien tähden.

Teen kääntäjän töitä 60% ajasta, ja 40% ajasta toimin muusikkona.

Haluaisin pitää kääntämisen päätyönä, mutta se on siirtymässä sivutyöksi. Nykyään käytän aikaa enemmän opetus- ja kirjoittamistyöhön.

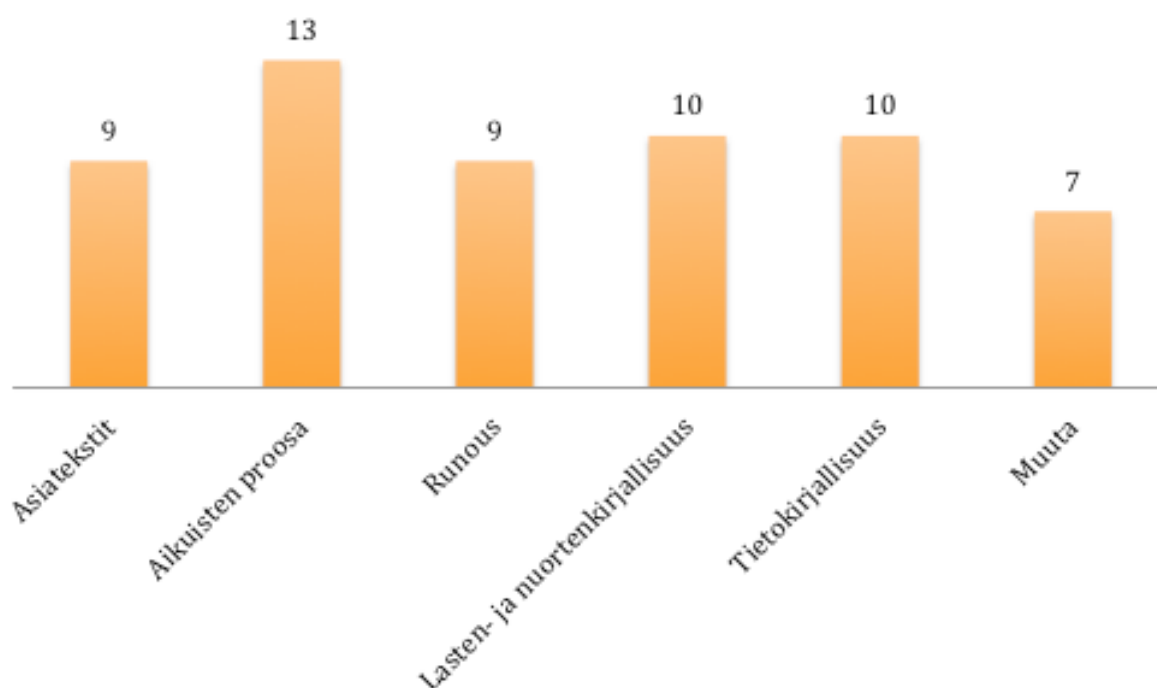
Vastanneista kymmenelle eli suurimmalle osalle kääntämistä työnään tekeväälle se on sivutyö. Kääntämisen ohella vastaajat joko opiskelevat perustutkinto- tai tohtorivaiheessa tai ovat työelämässä useimmiten jollain tavalla opettamiseen tai kulttuuriin liittyvällä alalla.

Harvemmin käännoistöitä on niin paljon ja taloustilanne niin hyvä, että olisin voinut keskittyä pelkästään kääntämiseen.

Oli sivutyöni, mutta lopetin sen kokonaan noin 4 vuotta sitten ajan puutteen takia ja koska tuntui, etten osaa sitä tarpeeksi hyvin.

Eniten käännetään kaunokirjallisuutta

Kysyttäessä millaisia käännoistöitä vastaajat ovat tehneet, oli kaunokirjallisuus ylivoimaisesti kärjessä, jos aikuisten proosa, runous sekä lasten- ja nuortenkirjallisuus laskettiin yhteen.

KUVIO 5. Millaisia käännoistöitä on tehty

”Muuta, mitä?” –kohdassa mainittiin kolme kertaa sarjakuva. Yhdet maininnat saivat myös näytelmä, mainostekstit sekä taidekatalogi- ja näyttelytekstit.

Osaksi FILIn kääntäjäyhteisöä

Suurin osa vastanneista eli 17 oli osallistunut FILIn järjestämiin tilaisuuksiin myös harjoittelun jälkeen. Kysymykseen olisi ollut järkevää laittaa valmiita vastausvaihtoehtoja, sillä osa vastauksista oli epätarkempia kuin toiset. ”Kääntäjäseminaari” saattoi viitata seminaariin aloitteleville kääntäjille Helsingissä tai vaikka kansainväliseen kääntäjäkonferenssiin ulkomailla. Olen laskenut kaikki erilaiset kääntäjiin ja kirjallisuuteen viittaavat seminaarit ja konferenssit yhteen. Ne saivat selvästi eniten mainintoja, yhteensä 29. Toiseksi eniten mainintoja, yhteensä kahdeksan, sai FILIn järjestämä kirjamessuohjelma Helsingissä tai Frankfurtissa. Kolmanneksi eniten mainintoja saivat mentorointiohjelma, lukupiiri ja luennon/seminaarin/työpajan pitäminen, jotka kukin saivat kolme mainintaa.

Valmiiden vastausvaihtojen laittamista olisi puoltanut myös se, ettei vastaajille todennäköisesti ole tullut mieleen kaikkea FILIn järjestämää toimintaa kuten esimerkiksi FILIn järjestämiä juhlia tai kustantajatapaamisia, jotka kukin saivat vain yhden maininnan. Yhden maininnan saivat myös kansainvälinen kustantaja- ja toimittajavierailu Editors’ Week sekä FILIn residenssikääntäjänä toimiminen.

FILIn toiminnan toivottiin jatkuvan

Kysyttäessä millaista FILIn järjestämää toimintaa vastaajat toivovat, heistä kahdeksalla ei ollut mitään konkreettisia ehdotuksia tai haluttiin vain kertoa terveisiä.

Olen kiitollinen FILIn toiminnalle, joka on tukenut sekä henkisesti että taloudellisesti kääntäjän työtä.

FILIn toiminta on minusta mallikasta ja monipuolista, ja tarjoaa sekä kääntäjille että kirjailijoille mahdollisuuksia verkostoitumiseen sekä urakehitykseen. Siitä olen hyvin kiitollinen.

Minusta FILIn toimet ovat mahtavia, koen suurta kiitollisuutta. Te kehittäte koko ajan uutta, kysytte meiltä ja kustantamoilta mitä me tarvitaan.

Toivoisin vain, ettei FILIn toiminta ikinä lopu! FILI on ehdottomasti jokaisen Suomen kirjallisuuden kääntäjän tärkein ja paras ystävä, vaikka instituution kutsuminen ystäväksi kuulostaisi kuinka hassulta.

Toimintaehdotuksiakin FILille tuli ja niissä oli muutama toive kääntämiskoulutukseen liittyen kuten kääntäjäkurssit, joita toivottiin lisää.

Jos teen joskus paluun käännösosalalle, niin henkilökohtaisesti kiinnostaisi eniten asiatekstien ja/tai tietokirjojen kääntäminen.

Olen itse eniten kiinnostunut kääntäjien seminaareista, joissa jaetaan kokemuksia, haetaan tietoa kustantajilta tai kirjallisuusagenteilta uusista teoksista.

Vastanneilla oli lisäksi käännöstukivalikoimaan, kirjaviennin ammattilaisten koulutukseen, verkostoitumiseen ja vertaistukeen liittyviä kehittämisehdotuksia:

Tukivalikoimaan voisi sisältyä tuki aikakauslehtien Suomen kirjallisuuden teemanumeroiden kustantamista varten. Käännöstukea on kyllä mahdollista hakea tällaisiinkin tarkoituksiin, mutta ainakin omassa kotimaassani aikakauslehtien resurssit ovat varsin tiukkoja, joten tämänkaltaisestakin tukimuodosta olisi apua.

FILillä olisi myös tietotaitoa valmistaa kirjallisuus- ja kustannusalalle pyrkiviä myös yleisesti kirjallisuusviennin työtehtäviin eli siihen mitä tapahtuu kääntämisen lisäksi. FILIn yksi tärkeimmistä tehtävistä on mielestäni myös auttaa verkostoitumaan alan ihmisten kanssa.

Ehkä joskus tulevaisuudessa voisi olla hieno joku FILIn syntymäpäivä- tai Suomen kirjallisuuden juhlapäivä tyyppinen juhla, jossa ohjelmaa, keskustelua ja paljon iloista yhdessäoloa. On aina inspiroivaa nähdä teitä ja kaikki kääntäjäkollegat koko maailmasta, ja nimenomaan Helsingissä. Se piristää, innostaa ja antaa uusia voimia tähän työhön!

6 KOONTIA JA POHDINTAA

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää FILIn harjoittelun vaikutus harjoittelijoiden urakehitykseen: Tuliko heistä kääntäjiä, entä olisiko hakuprosessissa ja harjoittelun sisällössä jotain kehitettävää. Kyselyaineiston mukaan harjoittelu on ollut kannattava satsaus sekä Opetushallitukselle, FILille että harjoittelijoille, sillä 89 % harjoittelijoista on tehnyt kääntäjän töitä harjoittelun päätyttyä. Tosin vain 41 % heistä tekee töitä päätoimisena. Tähän FILI ei voi vaikuttaa, mutta nostamalla yleisesti kääntäjän ammatin näkyvyyttä ja arvostusta siihen voitaneen vaikuttaa. Kyselyn tavoitteena oli myös saada tietoa, jonka pohjalta FILIn toimintaa voidaan arvioida ja kehittää. Sekä harjoittelun hakuprosessista että sisällöstä löytyikin kehitettävää.

Kehittämisehdotuksia

Hakuprosessi on nykyisessä muodossaan sujuva, mutta syksyn erillishausta voisi olla yliopistoille tiedotuksen lisäksi ilmoitus Opetushallituksen/CIMOn sivuilla, kuten keväänkin haussa. FILI voisi myös tiedottaa harjoittelupaikasta suoraan yliopistoille Opetushallituksen sijaan tai sen lisäksi. Tiedotus on nyt Opetushallituksen vastuulla. Myös muu FILIstä kaikille yliopistoille lähtevä massapostitus kulkee Opetushallituksen kautta. FILI viestii suoraan vain muutaman yliopiston kanssa, joissa on tuttu kääntämisen kanssa jo tekemisissä oleva opettaja. Palautekeskustelussa tilaajan

kanssa tämä suoraan viestiminen kaikkiin yliopistoihin koettiin harkitsemisen arvoiseksi asiaksi.

Suurin osa harjoittelijoista koki hyötynensä harjoittelusta merkittävästi ja monin tavoin, aina kielitaidon paranemisesta ammatillisten verkostojen kehittymiseen. Harjoittelijan valmiudet ja odotukset vastasivat pääosin harjoittelun sisältöä, ja työnkuva koettiin mieluisaksi ja mielekkääksi. Turhautumista aiheutti kuitenkin muutaman kohdalla työtehtävien puute ja vapaan ajan sopiva hyödyntäminen. Tähän FILIn tulleen kiinnittää huomiota. Itsenäisiä suunnittelu- tai selvitystehtäviä tulisi ehkä lisätä. Yhtenä tehtävänä voisi olla kyselystä kehittämissuositukseksi noussut harjoittelijan ja hänen kotimaansa kustantajien välisen verkostoitumisen kehittäminen. Palauttekeskustelussa tilaajalle tuli tästä idea harjoittelijan, suomalaisen oikeuksien myyjän ja harjoittelijan kotimaan kustantajan välisen yhteistyön tiivistämisestä. Mentorin kanssa työstettävä näytekäänös voisi olla todellinen ponnahduslauta ammattimaiseen kääntämiseen, jota molempiin maihin luodut verkostot tukisivat. Harjoittelu FIL:ssä voisi jopa olla jonkinlainen sertifikaatti osaamisesta.

FIL:ssä on kannustava ilmapiiri, harjoittelijaa kohdellaan tasavertaisena työntekijänä ja hänen kantaansa kuunnellaan. Työyhteisöön on helppo sopeutua. Harjoittelun onnistuminen riippuu paljon myös harjoittelijasta itsestään, tämän valmiuksista ja asenteesta, aktiivisuudesta ja rohkeudesta. Kukaan harjoittelijoista ei tuntunut hyödyntäneen viiden vakituksen työntekijän asiantuntemusta ja kyselyt tarkemmin heidän erikoisosaamisestaan harjoittelun aikana. Harjoittelijaa voisi enemmän kannustaa oma-aloitteisuuteen.

Lähes kaikki olivat pitäneet myös harjoittelun jälkeen yhteyttä FIL:iin, osallistuen erilaisiin jatkokoulutuksiin ja muihin tilaisuuksiin. Toimintaan oltiin erittäin tyytyväisiä ja sen toivottiin jatkuvan. FIL:iä pidettiin merkittävänä tukena, jopa kääntäjien ”parhaana ystävänä”. Kirjallisuusviennin asiantuntijana FILIn ehdotettiin jakavan tietotaitoaan myös kouluttamalla viennin tehtäviin. FILI haluaa todennäköisesti kuitenkin pitää toimintansa fokuksen kääntäjissä, koska mikään muu taho ei juuri heidän asioitaan edistä. FILIn toimet ulottuvat harkitusti moneen paikkaan, eri tahoja yhdistäen ja tukien. Töitä tehdään hartiavoimin ja herkillä tuntosarvilla, mutta FILI ei voi yksin kantaa vastuuta kääntäjien koulutuksesta ja kääntäjien riittävän määrän turvaamisesta. Suomen kielen opetus maailmalla supistuu hälyyttävää tahtia, ja

kääntäjän koulutus on hidas prosessi. Ammattitaitoinen kääntäjäkunta on kirjallisuusviennin ehdoton edellytys. Opetusministeriö on linjannut, ettei suomen kielen opetus täytä kulttuuriviennin kriteerejä, eikä suomen opetusta siksi tueta esimerkiksi Suomen kulttuuri-instituuteissa. Linjausta olisi syytä arvioida Opetusministeriössä uudelleen.

Jatkotutkimusehdotuksia

FILI vertailee jo muiden maiden vastaavien organisaatioiden, kuten pohjoismaisten sisarorganisaatioiden, käytäntöjä ja on ottanut mallia omaan toimintaansa esimerkiksi käännöstyöpajoja toteutettaessa. Systemaattinen selvitys ja benchmarkkaus NordLit- ja ENLIT-verkostojen mahdollisesta FILIn harjoittelua vastaavasta toiminnasta olisi kiinnostava jatkotutkimusaihe, jota ei tässä opinnäytetyössä ollut mahdollista toteuttaa.

Suomen kulttuuri-instituuttien tehtävänä on edistää suomalaisen kulttuurin kansainvälistä liikkuvuutta, ja niillä on vankka paikallisen kentän tuntemus. Onkin suoranaista resurssien tuhlausta, ettei FILillä ja instituuteilla ole pysyvää ja systemaattista yhteistyömallia yksittäisten ja satunnaisten hankkeiden sijaan. FILI on toiminut aloitteentekijänä aiemmin ja tehnyt instituuteille erikseen oman esitteinkin toiminnastaan. Olisi kiinnostavaa selvittää ja tutkia kulttuuri-instituuttien näkemystä kirjallisuusviennin edistämisestä yhteishankkeiden avulla.

Tärkeää olisi myös selvittää kuinka kääntäjien työtilannetta ja palkkausta saisi parannettua. Esimerkiksi Ranskassa kääntäjänkin palkkio nousee, jos kirja myy hyvin. Tämä vaatisi käännösoikeuksien sopimusten uudelleen arviointia. Kääntäjän työn arvostuksen nostaminen vaatii ammatin näkyväksi tekemistä myös mediassa.

Olisi syytä myös selvittää millaisia muita reittejä kääntäjäksi on kuin yliopisto-opinnot. Suomea kun ei ole mahdollista opiskella kaikkialla pääaineena ja yliopistotasolla. Tarpeellista olisi myös tutkia kuinka pidetään yllä riittävää kääntäjien määrää myös tulevaisuudessa, ja kuinka herättää kiinnostusta suomen kielen ja kulttuurin opintoihin. Tähän tarvitaan useiden toimijoiden tiivistä yhteistyötä kirjallisuuden, opetuksen ja kulttuurin kentältä.

Tämän vaikuttavuus selvityksen kautta FILI voi tuoda suomen kielen ja kulttuurin opetuksen merkitystä ja tarpeellisuutta esiin yhteistyökumppaneille sekä kirjallisuus-

vientiin liittyville tahoille. Kääntäjien koulutuksen ja asioiden edistämisen ei tulisi olla ainoastaan ”kääntäjän parhaan ystävän” eli FILIn harteilla.

LÄHTEET

Aaltonen, Sirkku (toim.) 2010. Matkalippu maailmalle. Suomalaisten näytelmien kääntämisestä ja viennistä. Vantaa: Like Kustannus Oy.

Aho, Merja 2018. FILI, harjoittelijat ja kirjallisuusvienti. 30.5., 4.6., 13.6., 31.8., 2.10., 18.10., 1.11. ja 14.11., Helsinki: Kirjallisuuden vientikeskus FILI.

FILI 2018a. FILI ja kääntäjät. Viitattu 5.10.2018. <https://www.finlit.fi/fili/kaantajille/>

FILI 2018b. Mitä on kirjallisuusvienti? Viitattu 7.10.2018. <https://www.finlit.fi/fili/kirjallisuusvienti/>

FILI 2018c. Kirjan tie maailmalle. Viitattu 7.10.2018. <https://www.finlit.fi/fili/kirjallisuusvienti/kirjan-tie-maailmalle>

FILI 2018d. Kirjallisuusviennin tilastoja. Viitattu 1.11.2018. <https://www.finlit.fi/fili/kirjallisuusvienti/tilastoja-ja-selvityksia/>

FILI 2018e. Tehtävämme. Viitattu 2.10.2018. <https://www.finlit.fi/fili/mika-fili/>

FILI 2018f. Työkaluja kääntäjille. Viitattu 1.11.2018. <https://www.finlit.fi/fili/kaantajille/tyokaluja/>

FILI 2018g. Teemamaahankkeesta. Viitattu 15.10.2018. <https://www.finlit.fi/fili/frankfurt2014/teemamaahankkeesta/>

FILI 2018h. Ruotsinkielinen kaunokirjallisuus Suomessa. Viitattu 19.11.2018. <https://www.finlit.fi/fili/tuet/suomenkielinen-kauno-ja-tietokirjallisuus-ruotsiksi/>

Gustafsson, Miia 2017. Kasvokkain. Kirjallisuusagentti tietää, miten Hollywood valloitetaan, suomalaisilla kirjoilla tietenkin. Viitattu 18.10.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-9562225>.

Haarala, Päivi 2018. FILI ja kirjallisuusvienti. 2.10.2018. Helsinki: FILI.

Hakulinen, Silja 2018. FILI ja kirjallisuusvienti. 11.6.2018 Helsinki: FILI

Hiidenmaa, Pirjo 2003. Suomen kieli. Who cares? Helsinki: Otava.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Kantola, Anne 2018. Pajtim Statovci pääsi ensimmäisenä suomalaiskirjailijana Nobel-voittajiaakin edustamaan Wylie-kirjallisuusagenttuuriin. Viitattu 17.10.2018. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000005789851.html>

Kaskela, Markku & Koskelainen, Jukka 2014. Maailmalle. Kirjaviennin uusi aika. Helsinki: Avain.

Kilpi, Maria 2010. Miksi suomalaisia näytelmiä pitäisi viedä yhtään mihinkään? Teoksessa Sirkku Aaltonen (toim.) Matkalippu maailmalle. Suomalaisten näytelmien kääntämisestä ja viennistä. Vantaa: Like Kustannus Oy, 220-240.

Kirveskoski, Hannele 2018. Lukukausimaksut eivät lisää korkeakoulutuksen veto-voimaisuutta. Viitattu 1.10.2018. <https://hyy.helsinki.fi/fi/blogi/lukukausimaksut-eivat-lisaa-korkeakoulutuksen-vetovoimaisuutta>

- Kärnä, Leena 2017. Ulkomaisten yliopistojen opiskelijoiden saama hyöty suomen kielen opinnoista ja Cimon ohjelmista. Opetushallitus Raportit ja selvitykset 2017:14. Viitattu 3.10.2018. https://www.oph.fi/download/186568_ulkomaisten_yliopistojen_opiskelijoiden_sama_hyoty_suomen_kielen_opinnoista.pdf
- Laitila, Anu 2009. Kulttuuriviennin puoliajalta. Viitattu 1.10.2018. www.kiiltomato.net/kulttuuriviennin-puoliajalta/
- Mankkinen, Jussi 2011. Vientikirjallisuus rahasampo vasta harvalle. Viitattu 1.11.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-5453251>
- Mäkilä, Pi 2018. Lisää vientiä kotimaisille kirjoille, maailmalla kiinnostavat nyt hygien vastakohtat. Viitattu 16.10.2018. <https://op.media/chydenius/lifestyle/lisaa-vientia-kotimaisille-kirjoille-maailmalla-kiinnostavat-nyt-hyggen-vastakohtat-99f55fdco2b34091bf4eb2e80f524e90>
- Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3.uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Opetushallitus 2018a. Ulkomaisille opiskelijoille Suomea Suomessa -harjoittelu. Viitattu 2.11.2018. http://www.cimo.fi/ohjelmat/suomen_kieli_ja_kulttuuri/ulkomaisille_opiskelijoille/suomea_suomessa_harjoittelu.
- Opetushallitus 2018b. Ulkomaisille opiskelijoille. Viitattu 2.11.2018. http://www.cimo.fi/ohjelmat/suomen_kieli_ja_kulttuuri/ulkomaisille_opiskelijoille
- Opetushallitus 2018c. Suomea Suomessa –harjoittelupaikat 2018. Kirjallisuuden vientikeskus FILI Finnish Literature Exchange. Viitattu 1.10.2018. www.cimo.fi/ohjelmat/suomen_kieli_ja_kulttuuri/ulkomaisille_opiskelijoille/suomea_suomessa_harjoittelu/paikka3
- Páp, Eva 2010. Kääntäjästä teatterikäntäjäksi. Teoksessa Sirkku Aaltonen (toim.) Matkalippu maailmalle. Suomalaisten näytelmien kääntämisestä ja viennistä. Vantaa: Like Kustannus Oy, 113-118.
- Pitkänen, Johanna 2018. FILIn toiminta. 11.6.2018. Helsinki: FILI.
- Ruohonen, Laura 2010. Kuvitelmiä kääntämisestä. Teoksessa Sirkku Aaltonen (toim.) Matkalippu maailmalle. Suomalaisten näytelmien kääntämisestä ja viennistä. Vantaa: Like Kustannus Oy, 213-215.
- Schwanck, Iris 2018. Kirjallisuusvienti ja FILI. 27.8.2018. Helsinki: Café Engel.
- Silvonen, Janne 2017. Suomalaisen kirjallisuuden markkina-arvo 2016. Viitattu 5.11.2018. Media Clever Oy.
- Sinisalo, Johanna 2018. Tulinen keskustelu Auringon ytimeä teoksen kääntäjien kanssa Helsingin kirjamesseilla. 25.10.2018. Helsinki: Messukeskus.
- Sorjanen, Axa & Vesalainen, Suvi 2013. Sofi Oksanen lyttää suomalaiskustantamot. Viitattu 6.11.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-6852097>.
- Sorvali, Irma 1996. Unohdettu kääntäjä. Saarijärvi: Pohjoinen.
- Strandén, Tiia 2018. FILI ja kirjallisuusvienti. 2.10.2018. Helsinki: FILI.

- Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran vuosikertomus 2017. Helsinki: Peka Offset Oy.
- Suomen Kustannusyhdistys 2018. Frankfurtin kirjamessut. Viitattu 15.10.2018.
<https://kustantajat.fi/sivut/87/frankfurtin-kirjamessut>
- Svenska språket 2018. Många vill lära sig svenska. Viitattu 1.10.2018.
<https://svenskaspraket.si.se/manga-vill-lara-sig-svenska/>
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 10.uudistettu laitos. EU: Tammi.
- Tuomi, Lauri 2017. Ahkerat & rohkeat osaajat maailmalla. CIMOn kansainvälisten harjoitteluohjelmien vaikuttavuusarviointi. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2017:4. Viitattu 16.10.2018.
http://www.cimo.fi/palvelut/julkaisut/selvitykset/kvharjoittelu_arviointi
- Uotila, Riitta 2018. Suomea Suomessa -harjoittelu. 7.6.2018. Helsinki: Opetushallitus.
- Valli, Raine (toim.) 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 5.uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

LIITTEET**LIITE 1****KYSELY FILIN HARJOITTELUUN OSALLISTUNEILLE****Taustatietoja**

1. Sukupuoli

2. Äidinkieli

3. Mikä ikäisenä olit harjoittelussa?

4. Viimeisin suorittamasi tutkinto? (Yliopiston nimi, kaupunki, maa, koulutusala)

5. Mahdolliset muut tutkinnot? (Yliopiston nimi, kaupunki, maa, koulutusala)

6. Missä opiskelit suomen kieltä?

7. Minä vuonna olit FILIn harjoittelussa?

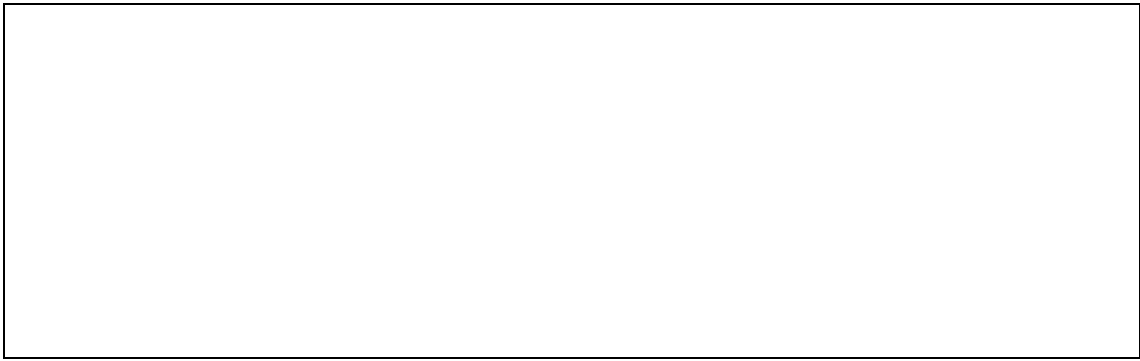
Hakuprosessi

8. Miksi hait FILIn harjoitteluun?

9. Mistä löysit tiedon FILIn harjoittelusta?

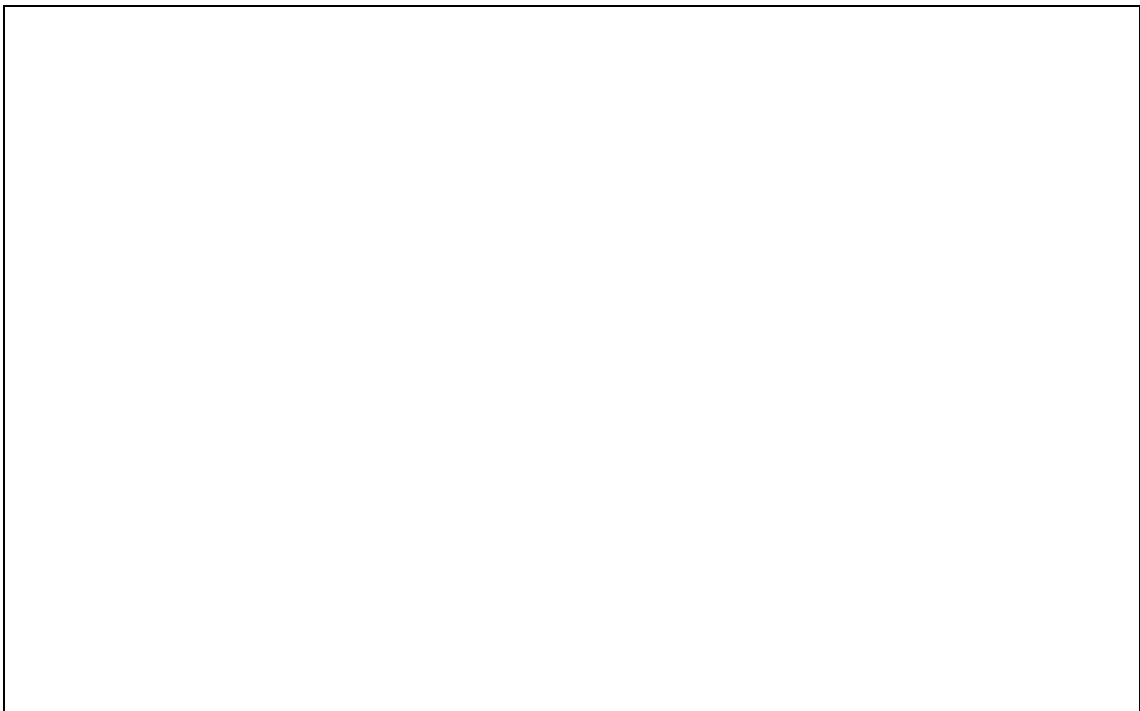
10. Löytyikö tieto harjoittelusta helposti?

11. Parannusehdotuksia hakuprosessiin:

Harjoittelu

12. Kuvaile harjoittelun aikaisia työtehtäviäsi:

13. Mikä oli mieluisinta tai hyödyllisintä? Mikä ei?

--

14. Vastasiko harjoittelu odotuksiasi? Jos ei, miksi ei?

--

15. Millaisia taitoja tai osaamista koet saaneesi harjoittelusta?

(asteikko 1 vähäinen vaikutus, 5 merkittävä vaikutus)

sopeutuminen työyhteisöön	
Itsetuntemus	
Rohkeus	
Verkostoitumiskysky	
kielitaidon paraneminen	
suomalaisen kulttuurin ymmärrys	
suomalaisen työkulttuurin ymmärrys	
Muuta, mitä?	
Muuta, mitä?	

16. Miten kehittäisit tai parantaisit harjoittelun sisältöä?

--

Harjoittelun jälkeen

17. Millainen vaikutus harjoittelulla on ollut työuraasi?

(asteikko 1 vähäinen vaikutus, 5 merkittävä vaikutus)

urasuunnitelmien vahvistuminen	
oman alan työpaikan saaminen	
opin uusia taitoja, joilla oli merkitystä työllistymisessäni	
ammattillisten verkostojen muodostuminen	
kielitaidon kehittyminen	
Muuta, mitä?	

18. Oletko tällä hetkellä työelämässä (jos olet, millä alalla?) vai opiskeletko?

--

19. Oletko tehnyt kääntäjän töitä harjoittelun jälkeen?

--

20. Jos olet, niin millaisia käännöstöitä?

Asiatekstikäännöksiä	
aikuisten proosaa	
Runoutta	
lasten- ja nuortenkirjoja	
Tietokirjallisuutta	
muuta, mitä?	
Muuta, mitä?	

21. Jos olet, onko kääntäminen pää- vai sivutyösi?

--

22. Oletko osallistunut FILIn järjestämiin tilaisuuksiin harjoittelun jälkeen? Jos olet, niin mihin?

--

23. Millaista FILIn järjestämää toimintaa toivoisit?

Kiitos vastauksistasi!

LIITE 2

Hei!

Olet osallistunut aiempänä vuonna kirjallisuuden vientikeskus FILIn harjoitteluun. Opiskelen kulttuurituottajaksi ja teen opinnäytetyöni FILille. Aiheena on FILIssä Suomea Suomessa –ohjelman kautta tehdyn harjoittelun vaikutus urakehitykseen.

Tavoitteena on selvittää mitä konkreettisia vaikutuksia harjoittelulla on ollut opiskelijan uravalintaan ja –kehitykseen sekä selvittää, miten harjoittelun sisältöä, hakuprosessia ja yhteydenpitoa harjoittelun jälkeen voisi parantaa.

Olen saanut tutkimusluvan kyselylle ja yhteystietosi FILIn koordinaattorilta Merja Aholta. Kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja anonymisti. Vastannutta

ei voida tunnistaa opinnäytetyöstä. Vastauslomakkeet hävitetään 21.11.2018 mennessä, kun opinnäytetyö on valmistunut.

Toivon vastauksia ma 9.7. mennessä. Kysely löytyy liitteenä word-muodossa. Kyselyyn vastanneiden kesken arvotaan kirjapalkintoja. Olen jokaisesta vastauksesta kiitollinen!

Kaunista kesää!

Parhain terveisin,

Pinja Rosenberg

Humak - humanistinen ammattikorkeakoulu, kulttuurituottamisen koulutusohjelma